

Практичний посібник

Підготовка проектів до державного фонду регіонального розвитку

Київ, 2020 р.

Практичний посібник для посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування «Підготовка проектів до державного фонду регіонального розвитку» розроблено проектом міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС), який упроваджує Федерація канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Міністерства міжнародних справ Канади.

Автор: **Василь Кашевський**, консультант із питань регіонального розвитку Проекту ПРОМІС

Упорядник: **Олександр Ігнатенко**, старший експерт із міжнародної співпраці та економічного розвитку Проекту ПРОМІС, доктор наук із державного управління, кандидат економічних наук

Зміст практичного посібника для посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування «Підготовка проектів до державного фонду регіонального розвитку» є винятково думкою автора і необов'язково відображає офіційну позицію Міністерства міжнародних справ Канади.

Будь-яку частину практичного посібника для посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування «Підготовка проектів до державного фонду регіонального розвитку» не можна відтворювати або використовувати жодним способом без відповідного посилання на першоджерело та Проект ПРОМІС.

Повне відтворення тексту посібника в будь-якій формі можливе лише з письмової згоди Проекту ПРОМІС.

Практичний посібник

Підготовка проектів до державного фонду регіонального розвитку

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ.....	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ДФРР – ФІНАНСОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	7
1.1. Базові принципи Державної регіональної політики в Україні	7
1.2. Досвід Європейського Союзу у вирівнюванні розвитку регіонів	10
РОЗДІЛ 2. ПРОЦЕДУРИ ДФРР, АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ЗМІНИ	13
2.1. Правові підстави утворення та функціонування Державного фонду регіонального розвитку	13
2.2. Організаційне забезпечення конкурсного відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку та використання коштів ДФРР	15
2.3. Висновки Рахункової палати України про перевірку роботи ДФРР у 2016–2018 рр.	16
2.4. Результати моніторингу проектів ДФРР, проведеного групою радників Програми «U-LEAD з Європою»	17
2.5. Проблеми регіональних стратегій, які мають вплив на ефективність ДФРР	19
2.6. Перспективні зміни в ДФРР – нова онлайн-платформа.	20
РОЗДІЛ 3. ПОРЯДОК ПІДГОТОВКИ ПРОЕКТУ ДО ДФРР	22
3.1. Методичні рекомендації щодо заповнення розділів проекту регіонального розвитку, що може реалізовуватися за рахунок коштів ДФРР	22
3.2. Порядок внесення проекту на онлайн-платформу ДФРР	27
3.3. Життєвий цикл проекту у системі ДФРР	28
3.4. Критерії оцінки проектів у системі ДФРР	29
РОЗДІЛ 4. ПРИКЛАДИ ПРОЕКТІВ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	31
4.1. Проект «Забезпечення потреб ринку продукції закритих ґрунтів кваліфікованими робітниками»	31
4.2. Проект «Створення та просування на вітчизняний і світовий туристичний ринок комплексного туристичного продукту міста Білгород-Дністровський Одеської області»	32
4.3. Проект «Капітальний ремонт будівлі за адресою: м. Чернігів, вул. Преображенська, 12 під Центр підтримки підприємництва, інновацій та стартапів Чернігівської області»	33
4.4. Проект «Новітня сільськогосподарська техніка – складова забезпечення ринку праці високо кваліфікованими робітниками підготовлених Комаргородським ВПУ»	36
4.5. Проект «Міжмуніципальне співробітництво територіальних громад Хотинського району в сфері управління твердими побутовими відходами»	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	41

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

БКУ	Бюджетний кодекс України
ВВП	валовий внутрішній продукт
ВРП	валовий регіональний продукт
ДРП	державна політика регіонального розвитку
ДФРР	Державний фонд регіонального розвитку
ЄС	Європейський Союз
КЕП	кваліфікований електронний підпис
Мінрегіон	Міністерство розвитку громад та територій України
МСП	мале та середнє підприємництво
ОС	операційна система
СЕО	стратегічна екологічна оцінка
ТЗ	технічне завдання
ЦПП	центр підтримки підприємництва

ВСТУП

У 2015 році Україна зробила великий крок уперед у сфері формування сучасної державної регіональної політики – було затверджено базовий закон «Про засади державної регіональної політики» та підзаконні акти, які докорінно змінили роботу Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР). Ця реформа відкрила низку можливостей для розвитку регіонів та громад. Водночас, спроби реалізації нової регіональної політики переважно продемонстрували неготовність органів влади та місцевого самоврядування спрямовувати ресурси ДФРР на фінансування проектів, що мають значний розвитковий ефект. За 5 років діяльності в процедурах роботи ДФРР відбулося багато змін. Зараз ДФРР є найбільшим джерелом конкурсного бюджетного фінансування на реалізацію проектів регіонального розвитку, хоча ефективність використання коштів фонду щороку ставиться під сумнів через значні політичні впливи на місцевому, регіональному та національному рівнях.

Цей посібник має на меті допомогти розібратися з особливостями управління державною регіональною політикою, правилами роботи ДФРР, порядком підготовки та впровадження проектів регіонального розвитку.

З огляду на численні зовнішні та внутрішні соціально-економічні та безпекові виклики, що впливають на Україну, важливість правильного застосування державної регіональної політики щороку зростає. Опис процедур ДФРР, наведений у цьому збірнику, допоможе представникам публічних інституцій більш ефективно скористатися можливостями державної регіональної політики. Спільне завдання, яке постає перед Мінрегіоном, регіональними органами державної влади та органи місцевого самоврядування, – це зробити ефективне використання коштів на проекти ДФРР максимально прозорим та прогнозованим, тісно прив'язаним до якісно розроблених регіональних стратегій та планів заходів з їхньої реалізації.

Посібник буде корисним для представників органів місцевого самоврядування, які хочуть досягнути успіхів у питаннях залучення додаткових ресурсів на проекти регіонального розвитку, а також для політиків, які прагнуть своїми рішеннями удосконалити систему управління регіональним розвитком.

Під час підготовки посібника використовувалися напрацювання Проекту ПРОМІС та Групи радників із впровадження державної регіональної політики в межах першої фази Програми «U-LEAD з Європою».

Розділ 1.

ДФРР – ФІНАНСОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

1.1. Базові принципи Державної регіональної політики в Україні

Упродовж 2014–2015 рр. в Україні відбулася низка фундаментальних позитивних зрушень щодо зміни парадигми у регіональній політиці держави, наближення її до принципів, стандартів та практик, притаманних країнам-членам Європейського Союзу. Це стосується підходів щодо розробки державної політики регіонального розвитку¹ (далі – ДРП), її впровадження і реалізації, моніторингу та оцінки виконання, а також ефективного державного управління у сфері регіонального розвитку.

Нова парадигма ДРП передбачає, що регіональна політика є, передусім, інвестиційною політикою. Вона має бути спрямована на створення нових робочих місць, економічне зростання, поліпшення якості життя людей, покращення екологічної ситуації та сталий розвиток і таким чином має сприяти підвищенню конкурентоспроможності регіонів² та окремих територій. За умов обмежених ресурсів пріоритетність розподілу повинна передбачати їхню концентрацію на тих управлінських та інвестиційних заходах і територіях, які зможуть забезпечити найбільшу віддачу в найкоротший час та матимуть довготривалий і комплексний ефект на розвиток не лише певної території, але й сусідніх регіонів.

Відмінності між новою парадигмою ДРП та традиційною регіональною політикою найповніше відображає така таблиця.

Таблиця 1. Відмінності традиційної та нової регіональної політики

	Традиційна регіональна політика	Нова державна регіональна політика
Цілі	Спрощена фінансова компенсація менш розвинутим регіонам	Виявлення і реалізація прихованого та недооціненого потенціалу розвитку кожного регіону
Стратегії	Секторальний (галузевий) підхід «згори вниз»	Інтегровані проекти розвитку сплановані «згори вниз» та «знизу вгору»
Інструменти	Субсидії і державна допомога переважно на створення об'єктів «твердої» інфраструктури	Державні капіталовкладення у матеріальні і нематеріальні активи у вигляді проектів «твердої» та «м'якої» інфраструктури

¹ Державна регіональна політика – система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їхніх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їхньої етнічної і культурної самобутності (Закон України «Про засади державної регіональної політики»).

² Регіон – територія Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя (Закон України «Про засади державної регіональної політики»).

Суб'єкти	Центральний уряд	Різні рівні врядування (субсидіарність)
Предмет аналізу	Адміністративні регіони	Функціональні регіони (макро- та мікрорегіони)
Зміст політики	Перерозподіл ресурсів від більш розвинутих до менш розвинутих регіонів	Розбудова конкурентоспроможності регіону шляхом залучення усіх суб'єктів розвитку та використання ключових активів регіону

Нову парадигму державної регіональної політики описано та закріплено в нормативно-правових актах та стратегічних планувальних документах, зокрема у базовому законі України «Про засади державної регіональної політики» (2015 р.), Державних стратегіях регіонального розвитку (на період до 2020 року та на період до 2027 року).

Рис. 1. Ключові елементи нової системи управління державною регіональною політикою

Створена нормативно-правова база передбачає такі ключові елементи, з яких складається нова система управління державною регіональною політикою:

1. планування регіонального розвитку;
2. фінансування реалізації державної та регіональних стратегій розвитку;
3. реалізація проектів регіонального розвитку;
4. моніторинг та оцінка впливу реалізації державної регіональної політики;
5. інституційне забезпечення регіонального розвитку.

Нова парадигма ДРП передбачає, що кожен регіон визначає свої точки зростання, базуючись на власних конкурентних перевагах та враховуючи прогнозовані обсяги державної підтримки такого розвитку. Нова ДРП реалізується через проектний підхід, тобто виконання «проектів регіонального розвитку», які можуть містити всі види видатків (видатки споживання та розвитку), що допомагають досягти мети проекту. Результативність проекту повинна визначатися не за ступенем «освоєння виділених коштів», а досягненням цільових показників. Сукупність досягнутих цільових показників усіх проектів своєю чергою повинна призводити до досягнення цільових показників регіональної стратегії.

Такий новий підхід обумовлює ефективне застосування стратегічного управління регіональним розвитком та передбачає суттєве зростання ролі та відповідальності обласних органів публічної влади, діяльність яких має базуватися на стратегічних регіональних планувальних документах: стратегії регіонального розвитку, плані заходів з її реалізації та регіональних бюджетних програмах, виконання яких здійснюється шляхом реалізації розвиткових проектів, спрямованих на досягнення визначених цілей. Саме таку філософію було закладено під час формування державного фонду регіонального розвитку (далі – ДФРР), як інструмента фінансового забезпечення регіонального розвитку. Він побудований як частина бюджетного механізму, призначеного для фінансування регіонального розвитку відповідно до європейського досвіду діяльності структурних фондів.

Таким чином, нова ДРП повинна забезпечувати прямий і безпосередній зв'язок між регіональними стратегіями (планами заходів з їхньої реалізації) та проектами ДФРР. Дуже важливо, щоб усі елементи цієї системи виконували свою функцію. Неможливо розглядати проекти регіонального розвитку у відриві від усієї системи. Тому підготовка якісного проекту до ДФРР повинна починатися з пошуку концепції – у плані заходів з реалізації регіональної стратегії розвитку. Цей зв'язок передбачає таку послідовність дій:

- Обласна державна адміністрація один раз на 7 років розробляє проект регіональної стратегії розвитку та подає на затвердження обласної ради.
- Обласна рада затверджує регіональну стратегію розвитку (терміном дії 7 років).
- Обласна державна адміністрація розробляє проекти планів заходів з реалізації регіональної стратегії розвитку (на перші 3 та наступні 4 роки) й подає їх на затвердження обласної ради.
- Обласна рада затверджує плани заходів з реалізації регіональної стратегії розвитку (терміном дії на перші 3 та наступні 4 роки).
- Заявники ДФРР (органи місцевого самоврядування, центральні та регіональні органи виконавчої влади, агенції регіонального розвитку) щороку подають проекти

ДФРР у прямій відповідності до технічних завдань з плану заходів з реалізації регіональної стратегії розвитку.

- Обласна державна адміністрація щорічно здійснює підготовку звітів з оцінки результативності реалізації регіональної стратегії та плану заходів з її реалізації і подає на затвердження обласної ради.
- На основі пропозицій обласної державної адміністрації, сформованих за результатами моніторингу впровадження проектів, обласна рада (за потреби) затверджує зміни регіональної стратегії та плану заходів з її реалізації.

Окрім фінансування проектів, які подані відповідно до регіональних стратегій розвитку, нова ДРП передбачає реалізацію проектів, які подані відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку (далі – ДСРР). Однак, фінансовий механізм, який би забезпечив ДСРР стабільним державним бюджетним фінансуванням, станом на час підготовки цього посібника, не передбачений чинною законодавчою базою. Навіть попри те, що ДСРР наразі не має стабільного джерела фінансування, вона (ДСРР) відіграє важливу роль у визначенні пріоритетів, з якими повинні узгоджуватися регіональні стратегії розвитку. Пріоритетами регіонального розвитку, визначеними в Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року, є:

- прискорення економічного зростання регіонів та територій з низьким рівнем соціально-економічного розвитку;
- збільшення кількості та забезпечення розвитку точок економічного зростання через стимулювання розвитку міст;
- підвищення якості та доступності послуг для населення на базовому рівні.

Визначення таких пріоритетів обґрунтоване низкою проблем, що стримують розвиток регіонів та потребують розв'язання:

- непродуктивна економіка більшості регіонів; низький рівень конкурентоспроможності регіонів та інноваційного розвитку;
- недостатня кількість центрів економічного зростання для прискорення економічного зростання країни;
- низька інвестиційна привабливість регіонів;
- застарілість та зношеність дорожньо-транспортної, соціальної та виробничої інфраструктури;
- відставання рівня життя більшої частини сільського населення від рівня життя міського населення;
- нерівномірний доступ жителів сільської місцевості до послуг та їхня якість;
- високий рівень безробіття та низький рівень підприємницької активності, насамперед на територіях з особливими проблемами розвитку (сільські малозаселені території, гірські території, монофункціональні міста, зокрема території, де внаслідок закриття вугледобувних та вуглепереробних підприємств не зайнята значна кількість шахтарів);
- невідповідність рівня освіти потребам ринку праці; низька мобільність населення, що створює дисбаланс на ринку праці;

- зруйнована економіка та інфраструктура, накопичення екологічних проблем, формування іміджу території «збройного конфлікту», що призвело до нівелювання інвестиційної привабливості території;
- перевантаженість інфраструктури міських агломерацій, незадовільний стан житлово-комунального господарства та загострення екологічних проблем у містах;
- невідповідність поточного рівня розвитку інфраструктури потребам економіки, населенню регіонів та країні загалом;
- низький рівень забезпечення територій та населених пунктів актуальною містобудівною документацією;
- нереалізований транзитний потенціал окремих регіонів;
- низький рівень міжмуніципальної та міжрегіональної співпраці;
- незадовільний екологічний стан територій, об'єктів водного господарства, зокрема басейнів Чорного та Азовського морів, неефективне використання прибережних територій;
- низька спроможність органів влади та інституцій регіонального розвитку до впровадження реформ, надання якісних послуг населенню та вирішення проблем соціально-економічного розвитку територій.

Вищенаведений перелік повинен слугувати орієнтиром для визначення пріоритетних сфер інвестування ресурсів публічного сектору в перспективі найближчих років. Однак, на жаль, у попередні роки регіональні органи влади ігнорували більшість цих проблем при спрямуванні коштів ДФРР. Натомість, беззаперечними лідерами з отримання фінансування ДФРР стали проекти будівництва та ремонтів об'єктів соціальної інфраструктури.

1.2. Досвід Європейського Союзу у вирівнюванні розвитку регіонів

Попри загалом досить високий рівень соціально-економічного розвитку, Євросоюз характеризується значними регіональними диспропорціями. За рівнем ВВП на душу населення, розрахованому за паритетом купівельної спроможності, можна виділити чотири групи країн ЄС:

- 10 порівняно забезпечених країн Західної та Північної Європи (до котрих відносять і Ірландію) з ВВП на душу населення понад 110 % від середнього по ЄС;
- Італію та Німеччину, де при рівні ВВП на душу населення, який перевищує се-

редньоєвропейський, є високорозвинені регіони та «проблемні» території (відповідно на півдні та сході);

- 7 малих та середніх середземноморських країн (включаючи Іспанію та Словенію), в котрих ВВП на душу населення нижчий за середньоєвропейський рівень, але розрив не перевищує 30 %;
- 9 східноєвропейських держав, у яких ВВП на душу населення за останні роки коливався від 30 до 70 % від середнього рівня по ЄС.

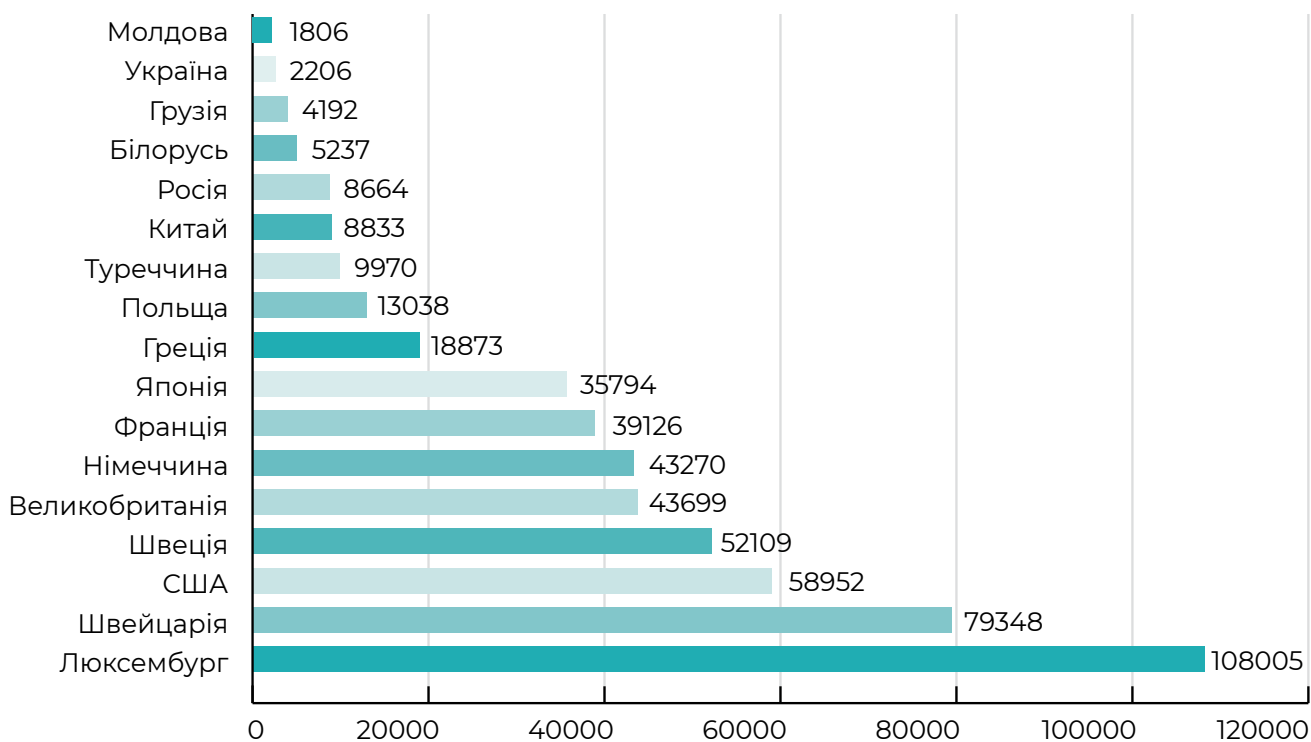

Рис. 2. ВВП на особу деяких країн у 2017 році, \$

ЄС спрямовує свою діяльність на зменшення диспропорцій між рівнями розвитку різних регіонів та відсталості регіонів, що перебувають у найменш сприятливих умовах. Особливої уваги (підвищені обсяги фінансування) надаються сільським територіям, територіям під впливом промислової трансформації, регіонам, що потерпають від суворих та постійних природних або демографічних проблем, як-от регіони крайньої півночі з дуже низькою щільністю населення, а також острівним, прикордонним та гірським районам.

Згідно зі статтею 175 Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/С 83/01) досягнення цих цілей підтримується через структурні фонди (Європейський сільськогосподарський фонд управління та гарантій; Європейський соціальний фонд; Європейський фонд регіонального розвитку), Європейський інвестиційний банк та інші фінансові інструменти. На розвиток регіонів з менш сприятливими умовами використовується близько 2/3 усіх виділених коштів структурних фондів.

Інструментами реалізації політики зменшення міжрегіональних диспропорцій є:

- інвестиційні гранти;
- інвестиції в розвиток транспортної інфраструктури, в людський капітал, у сферу туризму;
- субсидіювання відсоткових ставок;
- податкові пільги;
- податкова знижка на амортизацію;
- субсидії, пов'язані з використанням робочої сили;
- транспортні пільги тощо³.

Для програмного періоду 2014–2020 рр. в ЄС введені правила фінансування соціально-економічного розвитку, які передбачають концентрацію зусиль на обмеженому наборі цілей в межах актуальної стратегії «Європа-2020»: встановлення прямої залежності між наданням коштів з європейських фондів та виконанням країнами-членами зобов'язань щодо скорочення бюджетного дефіциту і розмірів державного боргу; збереження лише двох цілей регіональної політики:

1. інвестиції в зростання і зайнятість;
2. європейське територіальне співробітництво.

Ефективність такої політики підтверджується Евростатом – в поточному десятиріччі більшість проблемних регіонів у Південній і Східній Європі, які використовують кошти структурних фондів, демонструють випереджувальне зростання ВВП на душу населення.

Ратифікувавши Угоду про асоціацію між Україною з однієї сторони та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами з іншої сторони (Закон України від 16.09.2014 № 1678, далі – Угода), Україна взяла на себе низку зобов'язань.

Частиною першою статті 262 частини 2 «Державна допомога» глави 10 «Конкуренція» зазначеної Угоди передбачено, що будь-яка допомога, надана Україною або країнами-членами Європейського Союзу з використанням державних ресурсів, що спотворює або загрожує спотворити конкуренцію шляхом надання переваг окремим підприємствам або виробництву окремих товарів, є несумісною з належним функціонуванням цієї Угоди в тій мірі, в якій вона може вплинути на торгівлю між сторонами. При цьому відповідно до частини третьої цієї статті може вважатися сумісною з належним виконанням цієї Угоди, зокрема, допомога для сприяння економічному розвитку регіонів з надзвичайно низьким рівнем життя або із суттєвим рівнем безробіття.

Таким чином, створення в Україні Державного фонду регіонального розвитку відповідає європейській практиці забезпечення державної фінансової підтримки регіонального розвитку. Проте вітчизняне законодавство, на відміну від законодавства ЄС, не встановлює прямої залежності між наданням коштів з ДФРР та виконанням регіонами зобов'язань щодо зростання показників ВРП та зайнятості – через підвищення бізнес-спроможності.

На сьогодні ДФРР є чи не найбільшим в Україні фінансовим інструментом впровадження регіональних стратегій розвитку. Від прозорого та ефективного використання коштів фонду значно залежить реалізація обласними органами влади сформованої політики розвитку українських регіонів.

³ Сайт [geograf.com.ua](http://www.geograf.com.ua). «Політика вирівнювання розвитку регіонів в ЄС», [Електронний ресурс] – Доступний з: <http://www.geograf.com.ua/geoinfocentre/20-humangeography-ukraine-world/497-politika-virivnyuvannya-rozvitku-regioniv-v-es>

Розділ 2.

ПРОЦЕДУРИ ДФРР, АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ЗМІНИ

2.1. Правові підстави утворення та функціонування Державного фонду регіонального розвитку

ДФРР розпочав роботу у 2012 році у вигляді бюджетної програми «Державний фонд регіонального розвитку». Головним розпорядником коштів було Міністерство фінансів України. У період 2012–2014 рр. супровід ДФРР здійснювало Міністерство економічного розвитку і торгівлі (у 2014 році кошти ДФРР не було використано у зв'язку із секвестром бюджету). З 2015 року супровід ДФРР здійснює Мінрегіон, який відповідає за оцінку та добір інвестиційних програм і проєктів регіонального розвитку згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014 р. «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України (БКУ) щодо реформи міжбюджетних відносин». З 2016 року Мінрегіон визначено головним розпорядником коштів бюджетної програми «Державний фонд регіонального розвитку».

Підстави фінансового забезпечення регіонального розвитку визначені низкою законодавчих актів, серед яких, зокрема:

- Конституція України, стаття 132 якої визначає збалансованість і соціально-економічний розвиток регіонів як одну із засад територіального устрою України.
- Закон України від 08.09.2005 р. № 2850 «Про стимулювання розвитку регіонів» (зі змінами), статтею 2 якого, зокрема, визначено засади стимулювання розвитку регіонів, серед яких – концентрація на конкурсній основі коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів, а також інших ресурсів з метою досягнення найбільш ефективного їхнього використання для цілей регіонального розвитку.
- Закон № 156 «Про засади державної регіональної політики», який визначає основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні засади державної регіональної політики.
- Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року та Державна

стратегія регіонального розвитку на період до 2027 року.

Абзацом першим частини першої статті 241 БКУ (в редакції до 01.01.2017 р.) було визначено, що ДФРР створюється у складі загального фонду державного бюджету.

Відповідно до абзацу другого частини першої статті 241 БКУ, при складанні проєкту Державного бюджету України та прогнозу Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди кошти ДФРР визначаються в обсязі не меншому за 1 % прогнозного обсягу доходів загального фонду проєкту Державного бюджету України на відповідний бюджетний період. Зазначена норма закону позитивно впливала на регіональний розвиток, оскільки робила видатки державного бюджету на вказану ціль прогнозованими з року в рік.

Проте Законом України від 20.12.2016 р. № 1789 «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» слова «загального фонду» виключено з абзацу першого частини першої статті 241 БКУ.

Крім того, зупинено дію абзацу другого частини першої статті 241 БКУ (щодо формування ДФРР в обсязі не меншому ніж 1 %):

- на 2016 рік – згідно із Законом України від 25.12.2015 р. № 928 «Про Державний бюджет України на 2016 рік»;
- на 2017 рік – згідно із Законом України від 21.12.2016 р. № 1801 «Про Державний бюджет України на 2017 рік»;
- на 2018 рік – згідно із Законом України від 07.12.2017 р. № 2246 «Про Державний бюджет України на 2018 рік»;
- на 2019 рік – згідно із Законом України від 23.11.2018 р. № 2629 «Про Державний бюджет України на 2019 рік»;
- на 2020 рік – згідно із Законом України

від 14.11.2019 р. № 294-IX «Про Державний бюджет України на 2020 рік».

Внесення зазначених змін до абзацу першого частини першої статті 241 БКУ (щодо виключення з нього слів «загального фонду») та зупинення відповідними законами про держбюджет дії абзацу другої частини першої статті 241 БКУ дало можливість затверджувати у вказаних законах бюджетні призначення за коштами Фонду менше ніж 1 % прогнозного обсягу доходів загального фонду проекту Державного бюджету України на відповідний бюджетний період, а також затверджувати ці бюджетні призначення не тільки за загальним, а й за спеціальним фондом (який має нестабільні джерела формування).

Згідно з частиною другою статті 241 БКУ кошти ДФРР спрямовуються, зокрема, на виконання інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку (зокрема проектів співробітництва та добровільного об'єднання територіальних громад), що мають на меті розвиток регіонів, створення інфраструктури індустріальних та інноваційних парків, спортивної інфраструктури і відповідають пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку та відповідних стратегіях розвитку регіонів.

Відповідно до частини третьої статті 241 БКУ, розподіл коштів ДФРР між Автономною Республікою Крим, областями та містами Києвом і Севастополем здійснюється з урахуванням таких критеріїв: 80 % коштів – відповідно до чисельності населення відповідного регіону; 20 % коштів – з урахуванням рівня соціально-економічного розвитку регіонів відповідно до показника валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу (для регіонів, у яких цей показник менший ніж 75 % від середнього показника по Україні).

Крім того, у 2018 році до переліку проектів регіонального розвитку, які може фінансувати ДФРР, було внесено проекти-переможці «Всеукраїнського громадського бюджету».

Відповідно до частини першої статті 12 Закону № 156 Кабінет Міністрів України у сфері державної регіональної політики забезпечує, зокрема: затвердження Державної стратегії регіонального розвитку України,

плану заходів з її реалізації; визначення порядку підготовки, оцінки та відбору програм і проектів, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів ДФРР, та порядку використання зазначених коштів; затвердження переліку програм і проектів регіонального розвитку, реалізація яких здійснюється за рахунок коштів ДФРР.

Частиною першою статті 13 Закону № 156 встановлено, що до повноважень центрального органу виконавчої влади, яка забезпечує формування державної регіональної політики, належать, зокрема: розроблення спільно з іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади, всеукраїнськими асоціаціями органів місцевого самоврядування Державної стратегії регіонального розвитку України; оцінка та відбір програм і проектів, включаючи інвестиційні програми (проекти), реалізація яких здійснюється за рахунок коштів ДФРР, подання згідно із законодавством відповідних пропозицій Кабінету Міністрів України.

Частиною першою статті 15 Закону № 156 до повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері державної регіональної політики віднесено, зокрема: погодження проекту Державної стратегії регіонального розвитку України; підготовку і подання відповідно до законодавства до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну регіональну політику, пропозицій щодо програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів ДФРР.

Частиною другою статті 20 Закону № 156 встановлено, що механізмами фінансування державної регіональної політики є, зокрема, програми і заходи, включаючи інвестиційні програми (проекти), що реалізуються за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку.

Основні принципи фінансування інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку визначено постановою Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 р. № 196, якою затверджено Порядок відбору проектів та Порядок використання коштів.

2.2. Організаційне забезпечення конкурсного відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку та використання коштів ДФРР

Управління коштами ДФРР на місцевому рівні здійснюють обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації. З 01.01.2017 р. частиною третьою статті 241 БКУ встановлено, що Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольські міські державні адміністрації до 1 травня року, що передує плановому, подають центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної регіональної політики, пропозиції з переліком і описом інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що сформовані відповідно до частини другої цієї статті, пройшли попередній конкурсний відбір відповідно до законодавства (зокрема програм і проектів щодо розвитку спортивної інфраструктури, погоджених із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури і спорту) та можуть реалізовуватися за рахунок коштів ДФРР у наступному бюджетному періоді.

Пунктом 2 Порядку відбору проектів № 196 визначено, що для проведення оцінки та попереднього конкурсного відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації утворюють відповідні регіональні комісії (далі – регіональні комісії). Примірне Положення про регіональну комісію з оцінки та проведення попереднього конкурсного відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, затверджено наказом Мінрегіону від 17.04.2015 р. № 74. До складу регіональної комісії включаються представники органу, який її утворив, органів місцевого самоврядування, територіальних органів центральних органів виконавчої влади, громадських об'єднань та регіональних відділень всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування, наукових та інших установ, до сфери діяльності яких належить питання соціально-економічного, інвестиційного та/або регіонального розвитку (за погодженням з їхніми керівниками). До роботи регіональної комісії можуть залучатися незалежні експерти (за згодою).

Організаційне забезпечення використання коштів Фонду на центральному рівні здійснюється Мінрегіоном, який відповідно до пункту 1 Положення про Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.04.2014 р. № 197 (зі змінами), є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що, зокрема, забезпечує формування державної регіональної політики та реалізує її. Згідно з частиною третьою статті 241 БКУ Мінрегіон утворює Комісію для оцінки та відбору інвестиційних програм і проектів, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів ДФРР. Положення частини третьої статті 241 БКУ обумовлює входження до вказаної Комісії Мінрегіону членів Комітету Верховної Ради України з питань бюджету в кількості не менше 50 % від складу Комісії, їхню участь у прийнятті рішень Комісії за результатами здійснення оцінки та відбору інвестиційних програм і проектів на конкурсних засадах, надання на підставі рішення Комісії пропозицій щодо розподілу коштів фонду з переліком програм і проектів для затвердження Кабінетом Міністрів України. Водночас положення частини п'ятої статті 241 БКУ передбачає погодження з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету затвердженого Кабінетом Міністрів України розподілу коштів ДФРР за адміністративно-територіальними одиницями та інвестиційними програмами і проектами. Таким чином, таке парламентське представництво з боку зазначеного Комітету фактично є формою подвійного парламентського контролю.

Згідно з пунктом 5 Порядку відбору проектів № 196 для участі у відборі заявники у визначений в оголошенні строк подають відповідній регіональній комісії інвестиційні програми і проекти за формою, установленною Мінрегіоном, а також документи за переліком, установленним зазначеним міністерством. Проект подається у прямій відповідності до одного з технічних завдань плану заходів з реалізації стратегії регіонального розвитку та підписується кваліфікованим електронним підписом.

Проект має відповідати вимогам, які визначені:

- статтею 24 Бюджетного кодексу України (зі змінами);
- Постановою Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 р. № 196 «Деякі питання державного фонду регіонального розвитку» (зі змінами);
- Наказом Мінрегіону від 24.04.2015 р. № 80 «Питання підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку та проектів-переможців «Всеукраїнського громадського бюджету», що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку» (зі змінами).

Заявником проекту може бути:

- центральний або місцевий орган виконавчої влади;
- органи місцевого самоврядування;
- агенції регіонального розвитку, створені відповідно до Закону України «Про засади державної регіональної політики» (далі – агенції регіонального розвитку), – за винятком проектів нового будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту.

Умовами спрямування коштів державного фонду регіонального розвитку є фінансування проектів (зокрема проектів співробітництва та добровільного об'єднання терито-

ріальних громад), що мають на меті розвиток регіонів, створення інфраструктури індустріальних та інноваційних парків, спортивної інфраструктури і відповідають пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку та відповідних регіональних стратегіях розвитку.

Критеріями відбору проектів регіональними комісіями є:

- для проектів будівництва (нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт) – наявність затвердженої в установленому законодавством порядку проектної документації;
- календарний план реалізації становить від одного до трьох років;
- співфінансування з місцевих бюджетів на рівні 10 %;
- спроможність суб'єктів, на фінансування об'єктів яких залучаються кошти державного фонду регіонального розвитку, забезпечувати подальше власне фінансування або їхнє утримання за рахунок коштів місцевих бюджетів;
- загальна кошторисна вартість проекту будівництва (нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт) понад 5000 тис. грн, а для інших проектів – понад 1000 тис. грн.

2.3. Висновки Рахункової палати України про перевірку роботи ДФРР у 2016–2018 рр.

У листопаді 2018 року – березні 2019 року Рахункова палата України провела аудит ефективності використання коштів Державного фонду регіонального розвитку. У процесі аудиту Рахункова палата прийшла до висновків, що стосуються нормативно-правового забезпечення діяльності ДФРР:

- Положення пункту 6 і підпункту 4 пункту 7 Порядку відбору проектів № 196 не дають розуміння, які інвестиційні програми та проекти регіонального розвитку, що фінансуються за рахунок ДФРР, забезпечують досягнення позитивних економічних змін у регіонах – зростання показників ВРП та зайнятості.
- Загалом нормативно-правова база бюджетної програми «Державний фонд регіонального розвитку» є достатньою для забезпечення використання коштів державної фінансової підтримки розвитку ре-

гіонів. Водночас, окремі положення статті 241 БКУ не сприяють ефективності управління коштами Фонду, зокрема, через запровадження механізму довготривалого формування відповідних переліків за результатами конкурсного відбору на місцевому та центральному рівнях, затвердження Кабінетом Міністрів України та погодження з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету.

- Внесення змін до абзацу першого частини першої статті 241 БКУ (щодо виключення з нього слів «загального фонду») та зупинення відповідними законами про держбюджет на 2017, 2018 та 2019 рр. дії абзацу другої частини першої статті 241 БКУ дало можливість затверджувати у вказаних законах бюджетні призначення за коштами Фонду в обсязі менше 1 % прогнозного обсягу доходів загального фон-

ду проекту Державного бюджету України на відповідний бюджетний період, а також затверджувати ці бюджетні призначення не тільки за загальним, а й за спеціальним фондом (який має нестабільні джерела формування).

- Порядок відбору проектів № 196 не забезпечує обов'язкового спрямування частини коштів Фонду на досягнення позитивних економічних змін у регіонах з найнижчим рівнем життя або найвищим рівнем безробіття, дозволяє спрямовувати їх майже винятково на створення та підтримання соціальних об'єктів у належному стані. Для порівняння, в ЄС на підвищення бізнес-спроможності регіонів спрямовується 20–30 % публічних коштів у сфері регіонального розвитку. Неврегульованість цього питання створює ризики включення до переліку інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, розподіл коштів за якими затверджує Кабінет Міністрів України, проектів, які не забезпечують економічного розвитку регіонів, не мають інвестиційної та інноваційної складових. Це є свідченням того, що наразі ДФРР (за формою цілком, а за змістом частково) відповідає діяльності Європейського фонду регіонального розвитку.

Окрім цього, у процесі аудиту Рахункова палата прийшла до таких висновків про ефективність управління коштами ДФРР:

- Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (головний розпорядник коштів державного бюджету), низкою обласних і Київською міською державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування не забезпечено належного управління коштами Державного

фонду регіонального розвитку, унаслідок чого не досягнуто в повному обсязі його головної мети – підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, формування базису їхнього зростання, усунення регіональних диспропорцій у доступі населення до базових соціальних, комунальних та інших послуг.

- Розподіл коштів Фонду у 2017 і 2018 рр. за територіями та інвестиційними програмами і проектами регіонального розвитку здійснювався Кабінетом Міністрів України за пропозиціями Мінрегіону (на підставі рішень його комісії) з порушенням строків та, у низці випадків, з порушенням законодавства, що не сприяло повноті і своєчасності освоєння коштів ДФРР, виконанню в установлені строки запланованих робіт.
- Низкою обласних та Київською міською державними адміністраціями не забезпечено дотримання бюджетного законодавства та законодавства про містобудівну діяльність і публічні закупівлі, що стало однією з причин незаконного та неефективного використання коштів державного бюджету.
- Загалом результати проведеного на центральному та місцевому рівні аудиту свідчать, що використання у 2017 та 2018 рр. коштів ДФРР дозволило реалізувати частину проектів регіонального розвитку та вирішити окремі проблемні питання відповідних територій. Проте через порушення, допущені під час планування, відбору та затвердження інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, а також під час управління та використання коштів ДФРР, не досягнуто запланованого соціально-економічного ефекту за значною їхньою кількістю.

2.4. Результати моніторингу проектів ДФРР, проведеного групою радників Програми «U-LEAD з Європою»

У жовтні 2019 року група радників із впровадження державної регіональної політики в Україні Програми «U-LEAD з Європою» провела моніторинг всіх проектів ДФРР, реалізація яких завершилася у 2015–2018 рр. Більшість даних для проведення моніторингу отримано з веб-порталу Державного фонду регіонального розвитку <http://dfrr.minregion.gov.ua/>

У межах моніторингу не були проаналізовані

проекти м. Києва. Первинний збір даних про реалізовані проекти здійснили радники з питань регіонального розвитку обласних Центрів розвитку місцевого самоврядування.

Головні тенденції, виявлені в межах моніторингу:

1. Частка проектів тривалістю один рік постійно зменшувалася: від 99,8 % у 2015 р., до 76,5 % у 2018 р.
2. 98,5 % від загальної кількості проектів

ДФРР було подано як проекти до плану заходів з реалізації регіональної стратегії розвитку. З кожним роком дещо зростала частка проектів, поданих від ОТГ. Кількість завершених проектів співробітництва громад щороку є дуже незначною та становить 2–4 проекти.

3. Територія впливу більшості проектів (63,4 % від загальної кількості) не перевищує розмірів однієї громади. Таким чином, доводиться констатувати, що в перші 4 роки діяльності реформований ДФРР фактично працював у форматі фонду МІС-ЦЕВОГО розвитку. Найбільшу частку проектів з малим територіальним охопленням було реалізовано у Волинській, Запорізькій, Сумській та Херсонській областях. Найбільш масштабними за територіальним охопленням були проекти Донецької, Одеської та Хмельницької областей. За період 2015–2018 рр. не простежується очевидних тенденцій щодо зміни масштабу реалізованих проектів – співвідношення «локальних» та «регіональних» проектів залишається приблизно однаковим.
4. Є значна регіональна диференціація проектів за сферами реалізації. У різних регіонах найбільш поширені проекти різної тематики. Загалом, безумовним щорічним лідером за кількістю реалізованих проектів є сфера загальної середньої освіти, на яку припав більше ніж кожен п'ятий проект за період 2015–2018 рр. Водночас, поза увагою ДФРР залишилося більшість сфер, що мають прямий вплив на підвищення конкурентоспроможності регіонального бізнесу, стимулювання росту зайнятості, підвищення доходів домогосподарств.
5. За період 2015–2017 рр. всі проекти, реалізовані з коштів ДФРР на виконання планів заходів з реалізації регіональних стратегій розвитку, фактично були спрямовані на досягнення лише 17 % від загальної кількості завдань стратегій. Враховуючи той факт, що період моніторингу проектів ДФРР збігся з періодом дії більшості планів заходів з реалізації регіональних стратегій розвитку (2015–2017 рр.), можна констатувати очевидну невідповідність запланованих регіонами і фактично досягнутих змін. Для проектів, реалізація яких завершилася у 2018 році, не проводився аналіз відповідності завданням стратегій, оскільки термін дії планів реалізації 2018–2020 рр. ще не завершився.
6. 38,5 % від загальної кількості проектів ДФРР, поданих на виконання планів заходів з реалізації регіональних стратегій розвитку, були розроблені без технічного завдання або базувалися на самовільно зміненому технічному завданні з плану реалізації регіональної стратегії. Найбільше таких порушень (понад 50 % всіх проектів) залишилися непоміченими (регіональними комісіями та Мінрегіоном) у Волинській, Дніпропетровській, Запорізькій, Івано-Франківській, Луганській, Миколаївській, Одеській, Хмельницькій та Чернігівській областях. Ситуація з відповідністю технічним завданням проектів, реалізація яких завершилася у 2018 році, погіршилася в порівнянні з проектами, що завершилися у 2015–2017 рр.
7. У випадку, коли проект стосувався однієї громади, зверталася увага на динаміку чисельності населення громад. Чисельність громад скорочується у 65 % від загальної кількості таких проектів. Деякі регіони (Київська та Рівненська області) інвестували всі ресурси ДФРР у проекти громад, чисельність яких не скорочується.
8. 80 із 1869 проектів, реалізованих за кошти ДФРР, передбачали створення сумарно 1628 нових робочих місць. Однак, лише 4 проекти запланували створення 65 робочих місць на підприємствах, що призведе до наповнення місцевих бюджетів. Решту 1563 робочих місць було заплановано в бюджетних установах, що лягло додатковим фінансовим тягарем на місцеві бюджети.
9. Понад 55 % проектів на веб-порталі ДФРР не містять описів всіх розділів апікаційної форми проекту, передбаченої наказом № 80 Мінрегіону. Лідерами щодо повноти описів проектних заявок є Запорізька, Рівненська, Херсонська, Хмельницька, Чернівецька області, у яких понад 70 % проектів на веб-порталі ДФРР оформлені у повній відповідності до вимог наказу № 80 Мінрегіону.
10. У Київській (проект 013886-КО), Чернівецькій (проект 012633-ЧВ), Чернігівській (проект 004807-ЧН) областях у 2017 році та Миколаївській (проект 000873-МК), Львівській (проект 004838-ЛВ), Тернопільській (проект 020003-ТР) областях у 2018 році профінансованими були проекти, описи яких відсутні на порталі ДФРР (починаючи з 26.10.2016 р. відсутність опису проекту на веб-порталі ДФРР є порушенням Постанови КМУ № 196).

11. Більшість описів розділів проектів не мають логічного взаємозв'язку між розділами «опис проблеми – мета, завдання – опис заходів – очікувані результати», однак за період 2015–2018 рр. частка якісно написаних проектів зросла.
12. 35,4 % описів проектів взагалі не містять показників (індикаторів), за якими можна було б оцінити соціально-економічний ефект від реалізації проекту. Ще 8 % проектів містять нецільові показники (індикатори).
13. У публічному доступі на веб-порталі ДФРР відсутні звіти про реалізацію понад 50 % проектів, реалізованих за кошти ДФРР у 2018 році. Ще понад 20 % проектів містять звіти, що не дають змоги зрозуміти, чи досягнуто цілі проекту. Ситуація з оприлюдненням звітів про реалізацію проектів на веб-порталі ДФРР за останні роки поступово покращується.
14. У публічному доступі на веб-порталі ДФРР у 25,3 % проектів, реалізованих за кошти ДФРР у 2018 році не розміщені фото, які показують стан реалізації та/або отримані результати проектів. Ще 26,7 % проектів містять фото, які не дають змоги зрозуміти стан реалізації та/або отриманий результат.

2.5. Проблеми регіональних стратегій, які мають вплив на ефективність ДФРР

Система стратегічних планувальних документів регіонального рівня частково не відповідає вимогам державної регіональної політики та унеможлиблює ефективне інвестування ресурсів ДФРР у розвиток регіонів,

На початок 2015 року в Україні було повністю сформовано систему стратегічних документів національного та регіонального рівня. Однак значна частина регіональних стратегій та планів заходів з їхньої реалізації містить багато помилок, які обмежують ефективність впровадження ДРП на цих територіях. Йдеться не лише про стратегії на період до 2020 року, але й про стратегії до 2027 року.

Найсуттєвіші помилки стратегічних документів, які знижують ефективність інвестування коштів ДФРР в розвиток відповідного регіону:

- низька якість описів технічних завдань на проекти у планах заходів з реалізації стратегій регіонів (не вказано вартість технічних завдань, відсутні кількісні та якісні показники ефективності, в окремих регіональних стратегіях-2020 взагалі були відсутні технічні завдання на проекти);
- у деяких регіонах вартість плану заходів з реалізації стратегії регіону перевищувала десятки мільярдів гривень – зрозуміло, що такі ресурси регіон не зможе отримати за період дії плану реалізації стратегії;
- плани заходів з реалізації стратегії містять багато технічних завдань на проекти, що мають поточний вплив на окрему громаду,

мало технічних завдань на проекти, що мають стратегічний вплив на розвиток регіону.

Помилки другого порядку – відсутність обґрунтування вибору системи цілей стратегії, тобто, вибір цілей окремих регіональних стратегій обґрунтований не логікою, а суб'єктивними чинниками.

Помилки третього порядку – брак прозорості процесу стратегування та доступу громадськості до інформації, тобто підготовка стратегічно важливих документів без обговорення з широким колом зацікавлених сторін – представників органів влади та самоврядування різних рівнів, бізнесу, науки, організацій громадянського суспільства. У веб-доступі відсутні контактні дані осіб відповідальних за розробку, супровід та моніторинг впровадження стратегії, а також інформація про широке висвітлення та обговорення з громадськістю в процесі підготовки стратегії.

У країнах ЄС діє дуже ефективний «запобіжник» від таких помилок. Жоден регіон не матиме доступу до коштів структурних фондів, доки не виконає вимог нормативної бази, визначених Європейською Комісією. В Україні, на жаль, такого запобіжника немає, тож низька якість розроблених регіонами стратегічних документів ніяк не обмежує шанси отримати кошти ДФРР.

Водночас із метою залучення громадськості для обговорення стратегічних документів в Україні запроваджено стратегічну екологіч-

ну оцінку. Відповідний Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» був ухвалений Верховною Радою України 20.03.2018 р., який зазначає СЕО як процедуру визначення, опису та оцінювання наслідків виконання документів державного планування для довкілля, зокрема для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків, яка включає визначення обсягу СЕО, складання звіту про СЕО, проведення громадського обговорення та консультацій (за потреби – транскордонних консультацій), врахування в документі державного планування звіту про СЕО, результатів громадського обговорення та консультацій, інформування про затвердження документа державного планування.

Водночас важливе значення має змістовне визначення: СЕО – систематичний процес виявлення ймовірних екологічних наслідків пропонуваніх стратегій, планів і програм, їхнє врахування під час ухвалення рішень, які стосуються цих стратегій, планів і програм. Відповідно до цього визначення метою СЕО є сприяння врахуванню екологічних міркувань у процесі підготовки та прийняття стратегій, планів і програм для забезпечення високого рівня охорони довкілля та сприяння збалансованому (сталому) розвитку. Інакше кажучи, мета СЕО – зробити стратегії, плани і програми більш «зеленими», тобто зменшити їхній негативний вплив на довкілля, здоров'я населення, а також збільшити позитивний вплив (покращити стан довкілля та здоров'я населення).

2.6. Перспективні зміни в ДФРР – нова онлайн-платформа

У 2020 році розпочала роботу нова онлайн-платформа ДФРР, яка призначена для повної автоматизації усіх процесів ДФРР:

- Дистанційне подання проектів через єдиний Електронний кабінет з використанням кваліфікованого електронного підпису (далі КЕП).
- Забезпечення доступу експертів комісії для оцінювання проектів з використанням КЕП.
- Автоматична публікація результатів оцінювання та звітування результатів на онлайн-платформі.
- Формування аналітичної інформації/звітів на підставі наявної інформації про стан реалізації проектів.

Усі учасники усіх процесів, які відбуваються з проектами ДФРР, виконують свої функції у персональному Електронному кабінеті, який забезпечує дистанційне подання, оцінку та супровід впровадження проектів з використанням КЕП.

Вимоги до користувача онлайн-платформи ДФРР

- Володіти навичками і вміннями роботи з веб-браузером (Mozilla Firefox, Google Chrome та ін.).
- Мати та вміти використовувати КЕП. Від користувачів, які мають роль Заявників, вимагається наявність КЕП посадової особи органу місцевого самоврядування, міс-

цевого органу виконавчої влади або агенції регіонального розвитку.

Вимоги до обладнання для роботи в онлайн-платформі ДФРР

- Робоче місце користувача потрібно під'єднати до Інтернету.
- На ПК необхідно встановити найновішу версію одного з браузерів: Safari, Firefox, Opera, Chrome, Microsoft Edge; на мобільному пристрої – найновішу версію стандартних браузерів мобільних операційних систем Android та iOS.
- Щоб зручно й комфортно використовувати адміністративний центр, роздільна здатність монітора/екрана повинна бути не меншою ніж 1280x720.

Початок роботи в онлайн-платформі ДФРР

Внесення проекту ДФРР відбувається за адресою нової веб-платформи ДФРР <https://new.dfr.minregion.gov.ua/>

Подавати проекти можуть лише юридичні особи (окремі підрозділи МОВВ або ОМС зі своїми ЄДРПОУ). Подані проекти повинні підтвердити керівник Заявника своїм цифровим підписом.

Кожен учасник процесу подачі та оцінювання проекту повинен бути авторизований в ІАС. Авторизацію забезпечує Сервіс авторизації. Авторизація відбувається за допомогою КЕП.

Варто зазначити, що одна й та ж особа в процесі роботи з ДФРР може виконувати дії у

різних статусах. Наприклад, керівник органу місцевого самоврядування (керівник Заявника) може бути одночасно членом регіональної комісії (у разі його призначення відповідним розпорядженням голови ОДА). Оскільки

кожна з цих ролей у системі ДФРР має різні функції, тому при вході в Електронний кабінет, користувач повинен вказати, у якій ролі він надалі працюватиме.

Таблиця 2. Функції користувачів онлайн-платформи ДФРР

Роль	Функції
Заявник	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Подача проектів ▪ Подача звітів ▪ Попередня модерація проектів, що були подані структурними підрозділами Заявника (якщо такі є)
Керівник проекту	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Подача проектів ▪ Подача звітів
Регіональний адміністратор	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Завантаження та підпис у системі ДФРР технічних завдань на проекти (із затвердженого обласною радою плану заходів з реалізації регіональної стратегії розвитку) ▪ Публікація регіональних новин та документів ▪ Перегляд реєстру проектів та технічних завдань області ▪ Щомісячне завантаження фінансових показників використання коштів
Секретар регіональної комісії	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Підпис технічних завдань на проекти (із затвердженого обласною радою плану заходів з реалізації регіональної стратегії розвитку), які були завантажені регіональним адміністратором ▪ Підготовка і підпис протоколу засідання регіональної комісії ▪ Оцінка проектів ▪ Перегляд реєстру проектів та технічних завдань області ▪ Визначення експертів відповідальними за оцінювання проектів ▪ Підпис рейтингових списків за кожним технічним завданням та загального (по регіону)
Голова регіональної комісії	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Затвердження протоколу засідання регіональної комісії ▪ Затвердження рейтингових списків за кожним технічним завданням та загального (по регіону) ▪ Оцінка проектів ▪ Перегляд реєстру проектів та технічних завдань області ▪ Затвердження членів регіональної комісії відповідальними за оцінювання проектів
Представник ОДА	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Перегляд реєстру проектів та технічних завдань області
Член регіональної комісії	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Оцінка проектів ▪ Перегляд реєстру проектів та технічних завдань області
Працівник Мінрегіону	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Перегляд всіх поданих проектів та технічних завдань ▪ Перегляд всіх оцінок, протоколи

Розділ 3.

ПОРЯДОК ПІДГОТОВКИ ПРОЕКТУ ДО ДФРР

Наповнення цього розділу базується на вимогах нормативної бази, чинної на момент підготовки посібника (липень 2020 р.).

3.1. Методичні рекомендації щодо заповнення розділів проекту регіонального розвитку, що може реалізовуватися за рахунок коштів ДФРР

1. Анотація

Анотація є важливою частиною проекту. Як газетний заголовок, вона повинна привернути увагу експерта з оцінки проекту й заохотити його до подальшого читання. Анотація має зрозуміло та чітко відповісти на запитання: хто ви, що хочете зробити і скільки грошей вам потрібно.

Як правило, ми пишемо анотацію після того, як підготуємо весь проект, хоча і розміщуємо її на самому початку заявки. Зазвичай члени експертної комісії розпочинають ознайомлення з проектною пропозицією саме з читання анотації. Далеко не факт, що експерт після цього буде читати весь проект. Це він зробить лише у випадку, якщо його зацікавила анотація.

В анотації слід чітко і стисло розкрити зміст проекту за такою схемою:

- назва проекту;
- актуальність та основна проблема проекту; інноваційна, соціально-економічна спрямованість та реальна можливість його виконання;
- перелік заходів проекту;
- очікувані результати проекту;
- цільові групи проекту;
- обсяг коштів, необхідних для реалізації проекту та джерела його фінансування;
- організації-партнери, співвиконавці проекту.

2. Детальний опис проекту

2.1. Опис проблеми, на вирішення якої спрямовано проект

(мінімальна кількість символів – 500; максимальна кількість символів – 10 000)

Опис проблеми є віддзеркаленням ситуації на сьогодні, своєрідною фотографією тієї складної і здебільшого невтішної ситуації, яку необхідно змінити на краще. Перш ніж розпочати описувати проблему, спробуйте дати відповіді на такі 10 запитань:

- Коли з'явилася проблема?
- Чому з'явилася проблема?
- Кого стосується проблема?
- Як проявляється проблема?

- Чому проблема з'явилася саме тоді?
- Чому вона проявляється саме так?
- Чому вона стосується саме цієї цільової групи?
- Хто ще працює над вирішенням цієї проблеми?
- Яких результатів уже досягнуто?
- Що станеться, якщо не вирішити цю проблему?

Вичерпні відповіді на ці запитання допоможуть значно розкрити проблему та зробити її зрозумілішою для членів експертних комісій, які оцінюватимуть ваш проект. Опис проблеми пропонується здійснити за такими складовими:

- стисла інформація про адміністративно-територіальну одиницю (зокрема кількість населення) та опис наявних потреб і проблем у селі, селищі, місті, регіоні;
- детальне визначення проблематики, на основі якої виникла ідея щодо складення цього проекту;
- соціальний та економічний аспекти вирішення проблеми у проектний спосіб;
- підтвердження відповідності проекту конкретному технічному завданню з плану заходів щодо реалізації регіональної стратегії розвитку на відповідний період. Додати посилання на офіційний веб-сайт з текстом плану заходів;
- визначення цільових груп проекту (категорій населення, на які спрямовано результати проекту);
- підстави для визначення цільових груп та заходів;
- обґрунтування спрямованості результатів проекту на визначені цільові групи.

2.2. Мета та завдання проекту

(мінімальна кількість символів – 500; максимальна кількість символів – 4000)

Якщо опис проблеми віддзеркалює ситуацію на сьогодні, то мета проекту – це той стан, якого ми хочемо досягнути в результаті вирішення описаної в попередньому розділі проблеми. При цьому слід розуміти, що впродовж терміну реалізації проекту переважно неможливо повністю вирішити проблеми, описані в попередньому розділі проекту. Мета проекту потребує чіткого формулювання.

Завдання мають визначити логіку розв'язання проблеми проекту. Це групи заходів та дій проекту, виконання яких призводить до досягнення мети проекту. Тут доцільно надати обґрунтування, чому саме у запропонований спосіб планується вирішити проблему, яка стала підставою для реалізації проекту, і чи є доцільніший або раціональніший спосіб досягнення мети проекту.

Наприклад, якщо метою проекту є «Покращення доступності та якості надання адміністративних послуг для фізичних осіб, юридичних осіб, які звертаються за отриманням адміністративних послуг у м. Рівному шляхом створення сучасного міськобласного ЦНАП на основі кращого вітчизняного та зарубіжного досвіду», то завдання проекту можуть

виглядати таким чином:

- Реконструкція приміщень будівлі на майдані Просвіти, 2 в м. Рівному під Центр надання адміністративних послуг.
- Організація та впровадження електронного супроводу надання адміністративних послуг.
- Створення порталу адміністративних послуг.
- Дослідження доступності та якості надання адміністративних послуг.
- Промоція діяльності Центру надання адміністративних послуг в м. Рівному.

Варто уникати нечітких формулювань мети та завдань проекту.

Приклади невдалих формулювань мети проекту:

- Збудувати Центр з надання адміністративних послуг.
- Подолати всі адміністративні перепони для розвитку бізнесу в м. Рівному.
- Ефективно освоїти бюджетні кошти на будівництво Центру з надання адміністративних послуг.

2.3. Основні заходи проекту

(мінімальна кількість символів – 500; максимальна кількість символів – 10000)

У цій частині проекту слід надати стільки інформації, скільки необхідно, щоб у членів експертної комісії не залишилося жодних запитань стосовно того, яким саме чином ви будете реалізовувати проект. Тут не може бути підходу: «Усе написано згідно з питаннями аплікаційної форми, тож нехай самі розбираються. Якщо вони щось не розуміють, це вже не мої проблеми». Якщо в «Описі діяльності в рамках проекту» є щось незрозуміле чи допускається неоднозначне тлумачення чогось, значить це поганий опис, який вимагає доопрацювання.

У цьому розділі необхідно описати яким чином у проекті планується досягти його мети, тобто розкрити спосіб виконання завдань проекту. Для цього необхідно надати таку інформацію:

- Короткий опис заходів проекту. Його можна деталізувати, доки він не дасть змогу отримати чітке уявлення про зміст і спрямованість кожного із заходів.

- Яким чином проект базуватиметься на попередніх досягненнях, проектах чи заходах; у який спосіб забезпечуватиметься місцеве правове супроводження або регулювання заходів за проектом.
- Які процедури внутрішнього моніторингу та координації заходів за проектом передбачено протягом його реалізації; наявні можливості та запропонований порядок адміністративного або корпоративного врегулювання на випадок, якщо під час реалізації проекту виникнуть непередбачені чи негативні результати або побічні наслідки; чи планується застосовувати механізми громадської оцінки ефективності досягнутих результатів.
- Розподіл функцій організацій-партнерів у реалізації проекту, обґрунтування ролі кожного партнера.
- Команда (професійні групи), що буде здійснювати проект (за функціями; без зазначення прізвищ конкретних осіб).

Для інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку (далі – проект) та, з-поміж іншого, передбачають будівництво (нове будівництво, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт), подаються (за на-

явності):

- зведений кошторисний розрахунок;
- звіт за результатами експертизи проектів будівництва;
- акт (наказ, розпорядження, рішення) про затвердження проектної документації (відповідно до Порядку затвердження проектів будівництва і проведення їхньої експертизи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11.05.2011 р. № 560);
- документи щодо форми власності, класу наслідків (відповідальності) для об'єктів будівництва та підтвердження залишкової вартості для всіх проектів.

Якщо на час подання проекту проектною документацію не затверджено, зазначені у цьому пункті документи подаються протягом п'яти робочих днів після її затвердження.

2.4. План-графік реалізації заходів проекту

Заявник не повинен вказувати конкретні дати початку реалізації проекту, а просто посилатися на назви «місяць 1», «місяць 2» і т. д. Заходи, зазначені у плані-графіку, повинні збігатися з описом у розділі 2.3.

План-графік необхідно надати у стандартизованій формі.

Таблиця 3. План-графік проекту

Назва заходу	Термін реалізації

2.5. Кількісні та якісні показники результативності проекту

У цьому розділі слід зазначити, яких саме кількісних і якісних показників буде досягнуто в межах реалізації проекту.

У проекті обов'язково потрібно вказати принаймні один кількісний та один якісний показник, які зазначені у технічному завданні на проект регіонального розвитку в плані заходів з реалізації регіональної стратегії розвитку. Вносити «обов'язкові» показники слід у розділах «Кількісні показники згідно з технічним завданням» та «Якісні показники згідно з технічним завданням». Варто пам'ятати, що значення за кількісними показниками слід

вказувати в одиницях виміру, наведених у технічному завданні на проект.

Також можна вказувати інші кількісні та якісні показники, яких буде досягнуто в межах проекту. Вони вказуються як «Інші кількісні показники» та «Інші якісні показники».

Варто пам'ятати, що показники результативності проекту мають бути реалістичними та такими, що їх можна перевірити. Не варто завищувати значення показників у спробі вразити експертів, які оцінюватимуть проект, масштабною його очікуваних результатів.

2.5. Фінансова сталість проекту

(мінімальна кількість символів – 200; макси-

мальна кількість символів – 2000):

- Економічна ефективність та показники самоокупності проекту. Чи виявиться реалізація проекту економічним поштовхом для розвитку механізмів соціально-економічної самодостатності місцевої територіальної громади (регіону); якщо так, надати відповідне обґрунтування.
- Чи передбачає діяльність за проектом подальший розвиток й функціонування відповідних (зокрема започаткованих за результатами проекту) структур, організацій та підприємств на засадах самоокупності або принаймні незалежності від грантового фінансування?
- Яким чином діяльність за проектом позначиться на формуванні й розвитку джерел надходжень до місцевого бюджету (бажано обґрунтувати фінансовий прогноз таких надходжень).

2.6. Інновації проекту

(не більше 1 стор.)

Опис інновацій наводиться, якщо проект передбачає одну або декілька інновацій. Зокрема, тут йдеться про інновації технічного або іншого характеру у створенні продуктів чи наданні послуг мешканцям населеного пункту, розробку окремих методологічних елементів, які суттєво впливатимуть на ефективність здійснення перетворень в окремій сфері життєдіяльності. Це може бути, наприклад: створення нових можливостей надання послуг житлово-комунального характеру за-

вдяки зміні економічних відносин, демонополізації надання послуг, впровадженню нових механізмів надання послуг; впровадження досвіду інших громад і територій, зокрема й закордонних; формування надійних джерел надходжень до бюджету розвитку; розробка місцевих процедур у соціально-економічній, фінансовій, майновій та інших сферах життєдіяльності територіальної громади або сукупності територіальних громад тощо.

У цьому розділі слід зазначити:

- короткий опис (сутність інновації та сфера практичного застосування);
- характер інновації (технічний, технологічний, організаційний, фінансовий тощо);
- основні якісні характеристики (цінність, прогнозований позитивний ефект);
- територіальний масштаб інновації (немає аналогів: в Україні / в області / у районі / у селі, селищі);
- наявність захисту авторства (якщо є, дайте посилання на публікації, патенти).

Якщо у проекті міститься декілька інновацій, то доцільно зробити окремий опис кожної з них. Якщо на думку заявника проект не містить інновацій, то у цьому розділі робиться запис «Інновації відсутні».

2.7. Додаткова інформація

(необов'язково)

Заявник може додати будь-яку інформацію, яка допоможе краще зрозуміти особливості проекту.

3. Бюджет проекту

При формуванні бюджету проекту ДФРР варто пам'ятати, що для використання коштів (у разі перемоги проекту в конкурсі) будуть застосовуватися чинні процедури закупівель за бюджетні кошти. Тому бюджет проекту необхідно формувати за участі відповідного фахівця.

Бюджет проекту слід розробляти відповідно до форм № 1-№ 4, зразки яких наведено нижче. Заявник самостійно визначає статті витрат за проектом відповідно до його цілей та завдань.

Форма 1. Загальний бюджет проекту

За **формою № 1** розписуються усі заходи, передбачені розробником проекту (відповідно до п. 2.3). При цьому зазначена форма має містити розпис не лише певного заходу, передбаченого проектом, а й усіх елементів, з яких цей захід складається. Розробник має пам'ятати, що до складу окремого (комплексного) заходу можуть входити будь-які елементи, незалежно від різновидів видатків за

цільовим змістом або економічною класифікацією. Тобто, один і той самий (комплексний) захід може містити в собі певну кількість підзаходів, наприклад: здійснення навчання та придбання матеріальних цінностей, проведення комунікативного заходу та друкування у засобах масової інформації звіту (репортажу) щодо одержаних результатів за проектом; закупівлю техніки, навчання персоналу з

питань обслуговування техніки, виготовлення відеоролика для підвищення мотивації персоналу тощо. Бажано (передусім для самого розробника), щоб у процесі розпису відповідного заходу також розкладалися відповідним чином й видатки за його складовими.

Примітка. У новій онлайн-платформі ДФРР внесення видатків кожного заходу (бюджетна форма № 1) інтегровано з розділом План-графік.

Таблиця 4. Бюджетна форма «Загальний бюджет проекту»

Найменування заходів, що здійснюватимуться за проектом	Загальна вартість (тис. грн)	Джерела фінансування, тис. грн					
		У першому бюджетному році			У наступні бюджетні роки		
		ДФРР	Місц. бюджет	Інші учасники проекту	ДФРР	Місц. бюджет	Інші учасники проекту
УСЬОГО:							

Форма 2. Розклад бюджету за статтями видатків

За **формою № 2** групуються видатки за всіма заходами відповідно до кодів економічної класифікації – видатки споживання та видатки розвитку. Економічну класифікацію видатків слід розписувати відповідно до чинної редакції Бюджетного кодексу України та наказу Міністерства фінансів України від 12.03.2012 р. № 333 «Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету», що за-

реєстрований у Міністерстві юстиції України 27.03.2012 р. за № 456/20769.

Примітка. У новій онлайн-платформі ДФРР внесення видатків за бюджетною формою № 2 відбувається в окремому розділі «Бюджетні видатки». Видатки вносяться окремо на кожен рік реалізації проекту.

Таблиця 5. Бюджетна форма «Розклад бюджету за статтями видатків»

Статті видатків	Загальна сума, тис. грн	Джерела фінансування, тис. грн					
		У першому бюджетному році			У наступні бюджетні роки		
		ДФРР	Місцевий бюджет	інші учасники проекту	ДФРР	Місцевий бюджет	інші учасники проекту
1. Видатки споживання:							
2. Видатки розвитку:							
УСЬОГО:							

Форма 3. Очікувані джерела фінансування

За формою № 2 групуються видатки за усіма джерелами надходження коштів для реалізації проекту.

Примітка. У новій онлайн-платформі ДФРР не потрібно вносити видатки за бюджетною формою № 3 – її буде сформовано автоматично на основі раніше внесених даних.

Таблиця 6. Бюджетна форма «Очікувані джерела фінансування»

Джерела фінансування	Сума (тис. грн)	Частка загального обсягу фінансування проекту, %
1. Фінансування з ДФРР		
2. Фінансування з місцевого бюджету		
3. Фінансування за рахунок інших джерел		
Загальний обсяг фінансування		

Форма 4. Розрахунок вартості проекту

Заявник повинен додати документи щодо підтвердження вартості проекту.

Варто зауважити, що онлайн-система ДФРР перевіряє суми, внесені у форми № 1 та № 2, зокрема, вона аналізує:

- чи дотримано вимогу про мінімальну вартість – для проекту будівництва (нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт) понад 5000 тис. грн, а для інших проектів – понад 1000 тис. грн;

- чи збігаються загальні обсяги фінансування за джерелами та роками у Формі 1 (внесені в розділ «План-графік») та у Формі 2 (внесені в розділ «Бюджетні видатки»);
- чи на кожен рік проекту дотримано норму співфінансування з місцевого бюджету – не менше ніж 10 % від загальної вартості проекту.

Якщо система виявить розбіжності – заявник не зможе подати проект, поки не виправить помилки.

4. Додатки

Перелік додатків, які необхідно завантажити в онлайн-систему при поданні проекту ДФРР, визначається Наказом № 80 Мінрегіону.

3.2. Порядок внесення проекту на онлайн-платформу ДФРР

1. На головній сторінці кабінету користувача натисніть кнопку **«Подати проект»**.
2. Зі списку виберіть «Подання проекту регіонального розвитку в ДФРР».
3. Ознайомтеся з інформацією технічного характеру про кінцевий термін подання проектів і натисніть кнопку **«Продовжити»**, щоб перейти в розділ внесення тексту проектної заявки.
4. Заповніть необхідні поля в кожному розділі й натисніть **«Продовжити»**.
5. При подачі проекту необхідно вибрати назву регіону. Після вибору регіону потрібно вибрати технічне завдання з плану заходів щодо реалізації регіональної стратегії розвитку, відповідно до якого подається проект. Після вибору технічного завдання слід вибрати хоча б один якісний і один кількісний показник, якого буде (принаймні, частково) досягнуто в межах проекту. За бажанням заявник також може додати інші кількісні та якісні показники, які не вказані в технічному завданні.
6. При введенні інформації в текстові поля слід враховувати можливу мінімальну та максимальну кількість символів.
7. Якщо проект містить такі види діяльності, як нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт – загальна сума проекту не може бути меншою за 5000 тис. грн, у всіх інших випадках – не меншою за 1000 тис. грн.
8. Дані до таблиці «Джерела фінансування» окремо вносити не потрібно – вона формуватиметься на основі даних, введених у розділі «План графік». Повна сума за всіма заходами, внесеними у розділі «План графік», повинна збігатися з повною сумою всіх видатків (споживання + розвитку), внесених до розділу «Бюджетні видатки». Окрім цього, онлайн-система перевіряє, чи дотримано вимогу фінансування з місцевого бюджету не менше ніж 10 % від за-

гальної вартості проекту за кожен рік реалізації.

9. У розділі «Додатки» користувач може завантажити необхідні файли у форматах: зображення, PDF-документ, документ Word, документ Excel.

А. Для проектів, що передбачають будівництво (нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт), подаються:

- зведений кошторисний розрахунок;
- звіт за результатами експертизи проектів будівництва;
- акт (наказ, розпорядження, рішення) про затвердження проектної документації (відповідно до Порядку затвердження проектів будівництва і проведення їхньої експертизи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11.05.2011 р. № 560);
- документи щодо форми власності, класу наслідків (відповідальності) для об'єктів будівництва та підтвердження залишкової вартості для всіх проектів.

Б. Для проектів співробітництва територіальних громад – копії договорів про співробітництво відповідно до Закону України «Про співробітництво територіальних громад».

В. Для проектів підтримки добровільно об'єднаних територіальних громад – копії рішень про утворення об'єднаної територіальної громади відповідно до Закону України «Про добровільне

об'єднання територіальних громад».

Г. Для проектів, які передбачають створення інфраструктури індустріальних та інноваційних парків, – документи з урахуванням вимог Законів України «Про індустріальні парки» та «Про інноваційну діяльність».

Д. Для проектів, що мають на меті розвиток спортивної інфраструктури, – лист про погодження таких проектів Міністерством культури, молоді та спорту України.

Також потрібно завантажити фотоматеріали (стан проекту до початку його реалізації – не менше ніж 5 фотографій з різних ракурсів).

10. Щоб повернутися до попереднього розділу, необхідно натиснути кнопку «Назад», щоб перейти до наступного розділу – кнопку «Продовжити».

11. Щоб сформувати остаточну електронну версію внесеного проекту, необхідно натиснути кнопку «Сформувати документ».

12. Щоб направити проект на розгляд, необхідно натиснути кнопки «Зберегти» та «Підписати та надіслати» (підпис за допомогою КЕП).

Примітка. Електронний кабінет заявника в меню «Мої проекти» містить підрозділ «Чернетки», у якому зберігаються проектні заявки, які не повністю заповнені заявником або не підписані і не надіслані на розгляд регіональної комісії. Таким чином, заявник у своєму електронному кабінеті завжди може редагувати вже заповнені розділи до кінцевого терміну подання проекту.

3.3. Життєвий цикл проекту в системі ДФРР

В онлайн-системі ДФРР проекти можуть набувати різних статусів, при цьому Заявник відповідає лише за внесення проектної заявки:

- Проектна заявка
- Опрацьовується
- Не допущений до оцінювання
- Оцінюється експертами
- Не набрав 30 балів
- Оцінений не в повній мірі
- Не визначений переможцем
- Відправлений до Мінрегіону
- Відхилений комісією Мінрегіону
- Очікує затвердження КМУ
- Не затверджено актом КМУ
- Затверджено актом КМУ
- Погоджується бюджетним комітетом ВРУ
- Реалізується перший рік
- Реалізується другий рік
- Реалізується третій рік
- Реалізується четвертий рік
- Очікує на введення в експлуатацію
- Введений в експлуатацію
- Не реалізовано
- Завершений
- Очікує на погодження змін
- Перехідний проект
- Продовжено реалізацію

3.4. Критерії оцінки проектів у системі ДФРР

Оцінка проектів, поданих на виконання планів заходів з реалізації стратегій розвитку регіонів, проектів об'єднаних територіальних громад та проектів співробітництва громад, які беруть участь у конкурсі, здійснюється за

бальною системою відповідно до критеріїв. Критерії систематизовані за п'ятьма категоріями. Максимальна сума балів у межах однієї категорії – 20, максимальна загальна кількість балів – 100.

№	Критерії оцінки проектів	Кількість балів
1	Для проектів, що подаються на виконання планів заходів з реалізації стратегій розвитку регіонів: а) вплив проекту на громаду, регіон (вибрати один з варіантів) – максимум 20 балів. Для проектів об'єднаних територіальних громад та співробітництва громад: б) частка населення громади, на яку впливає реалізація проекту (вибрати один з варіантів) – максимум 20 балів.	X
	низька якість підготовки проекту, неможливо об'єктивно оцінити	0
	а) проект має вплив на одну громаду; б) впливає на 0–5 % мешканців.	5
	а) проект має вплив одночасно на кілька громад/район; б) впливає на 5–20 % мешканців.	10
	а) проект має вплив на кілька районів області; б) впливає на 20–50 % мешканців.	15
	а) проект має вплив на всю область; б) впливає на 50–100 % мешканців.	20
2	Ступінь впливу проекту на вирішення проблеми (вибрати один з варіантів) – максимум 20 балів	X
	низька якість підготовки проекту, неможливо об'єктивно оцінити	0
	опосередкований вплив на вирішення проблеми	5
	незначний прямий вплив на вирішення проблеми	10
	частково вирішує проблему	15
	повністю вирішує проблему	20
3	Інноваційність проекту (вибрати один з варіантів) – максимум 20 балів	X
	низька якість підготовки проекту, неможливо об'єктивно оцінити	0
	проект застосовує традиційні (наявні в інших громадах регіону) підходи (технології)	5
	підходи (технології) до вирішення проблеми, які використовуються у проекті, мають аналоги в Україні, але відсутні в регіоні	10
	проект застосовує підходи (технології) до вирішення проблеми, які не мають аналогів в Україні	15
	проект відкриває (суттєво посилює) нові можливості для регіонального розвитку, створює «точки зростання» громади (регіону) у найближчій перспективі	20
4	Співфінансування з місцевих бюджетів щодо проектів:	X

а) сіл, селищ, міст районного значення	X
низька якість підготовки проекту, неможливо об'єктивно оцінити	0
співфінансування з місцевих бюджетів 10 %	5
співфінансування з місцевих бюджетів 15 %	10
співфінансування з місцевих бюджетів 20 %	15
співфінансування з місцевих бюджетів від 25 %	20
б) міст обласного значення, об'єднаних територіальних громад та проектів (об'єктів у них) спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст, що перебувають в управлінні районних, обласних рад	X
низька якість підготовки проекту, неможливо об'єктивно оцінити	0
співфінансування з місцевих бюджетів 10 %	5
співфінансування з місцевих бюджетів 20 %	10
співфінансування з місцевих бюджетів 30 %	15
співфінансування з місцевих бюджетів від 40 %	20
в) міст обласного значення – обласних центрів та міст Києва і Севастополя	X
низька якість підготовки проекту, неможливо об'єктивно оцінити	0
співфінансування з місцевих бюджетів 10 %	5
співфінансування з місцевих бюджетів 25 %	10
співфінансування з місцевих бюджетів 40 %	15
співфінансування з місцевих бюджетів від 55 %	20
5 Соціально-економічна спрямованість проекту (вибрати один з варіантів) – максимум 20 балів	X
низька якість підготовки проекту, неможливо об'єктивно оцінити	0
соціальний (або екологічний) проект	5
соціальний (або екологічний) проект зі створенням додаткових економічних благ	10
економічний проект із соціальною (або екологічною) складовою	15
економічний проект	20
Усього – максимум 100 балів	

Проекти, що набрали менше ніж 30 % з максимально можливої кількості балів, до фінансування не допускаються.

Розділ 4.

ПРИКЛАДИ ПРОЕКТІВ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

4.1. Проект «Забезпечення потреб ринку продукції закритих ґрунтів кваліфікованими робітниками»

Проект у 2018 році став переможцем у конкурсі проектів регіонального розвитку, які можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від Європейського Союзу.

Вартість проекту: 4720 тис. грн

Ініціатор проекту: Хмельницька обласна державна адміністрація

Концепція проекту

Сільське господарство Хмельницької області залишається найбільш стабільною галуззю, однак частка імпортової продукції (овочів, салатів та фруктів) на регіональному ринку збільшилась на 40 % у порівнянні з 2010 роком. За підрахунками ООН, до 2050 року населення Землі збільшиться на 40 % і досягне 9 млрд чол. Це спонукає бурхливий розвиток виробництва сільськогосподарської продукції. Беручи до уваги передовий досвід розвитку сільського господарства, можна впевнено стверджувати, що майбутнє за тепличними комплексами різного роду. Таким чином, проект «Забезпечення потреб ринку продукції закритих ґрунтів кваліфікованими робітниками» є актуальним з огляду на глобальне зростання кількості населення та місцеву проблему імпортозалежності продукції рослинного походження. З іншого боку, існують такі негативні явища, як безробіття та низький рівень життя населення. Вони частково зумовлені тим, що якість професійно-технічної освіти не відповідає сучасним виробничим потребам. Ринок вирощування продукції на закритих ґрунтах являє собою новітній перспективний напрямок ведення сільського господарства, який стрімко розвивається в регіоні. На сьогодні загальна площа тепличних господарств Хмельницької області становить 9 га, на стадії будівництва ще низка комплексів розміром 2 га, а територія, яку займають невеликі сезонні парники, сягає до 40 га.

Світовий та регіональний аналіз тенденцій сільського господарства свідчить про потребу в розвитку тепличних комплексів різного роду. Високотехнологічне керування мікрокліматом, системами управління подачі води, добрив та світла, – обслуговування цього всього вимагає відповідної підготовки кваліфікованих робітників. Проект спрямований на досягнення загальної цілі: підвищення якості життя шляхом зайнятості населення у сфері інноваційних технологій; та конкретної цілі: адаптація професійно-технічної освіти потребам швидкого розвитку ринку продукції закритих ґрунтів. Проект направлений на реалізацію таких завдань:

- забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців та робітничих кадрів для задоволення потреб регіонів з урахуванням пріоритетів їхнього розвитку;
- запровадження навчання і профорієнтації для перепрофілювання та переорієнтації трудових кадрів залежно від потреб регіонального ринку праці;
- розроблення програм професійно-технічного навчання, підготовки кадрів відповідно до потреб регіонального ринку праці;
- удосконалення структури зайнятості населення шляхом підвищення якості робочої сили, розвитку її професійної мобільності;
- підвищення рівня обізнаності населення з питань організації та провадження підприємницької діяльності.

Цільовими групами та бенефіціарами проекту є:

- випускники 9 та 11 класів загальноосвітніх шкіл Хмельницької області та їхні батьки;
- інженерно-педагогічні працівники ДНЗ «Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького» та інших закладів професійно-технічної освіти;
- наявні та потенційні підприємці регіональ-

ного ринку продукції закритих ґрунтів;

- підприємства Хмельницької області, що виробляють обладнання та надають послуги, дотичні до тепличного господарювання.

Очікувані результати за проектом:

- популяризація нових професій ринку продукції закритих ґрунтів та тепличного господарювання загалом;
- розробка методології підготовки та кваліфікаційних вимог інженерно-педагогічних працівників, запровадження Державних стандартів професійно-технічної освіти та навчальних планів для професій, як робітник з мікроклімату та монтажу тепличних конструкцій та працівник тепличного господарства;
- створення навчально-виробничої бази, що включатиме комплекс із двох тепличних конструкцій (збірно-розбірний макет тепличного господарства площею 100 м² та навчальна лабораторія на 600 м² – прототип робочої теплиці повного виробничого циклу), що дасть змогу досконало оволодіти принципами монтажу теплиці та технологією вирощування продукції; додатково комплекс буде слугувати поліго-

ном для випробування наукових розробок інноваційних технологій тепличної галузі.

Досягнення вищеперелічених цілей дасть змогу здійснювати підготовку від 50 до 200 кваліфікованих робітників щорічно та проводити курсову підготовку різних категорій осіб, зокрема представників бізнес-середовища. Загальний бюджет проекту становить 4,72 млн грн, з них 1 млн грн – це кошти місцевого бюджету. Проект є частково самокупним та дозволить модернізувати матеріально-навчальну базу відповідно до нових технологічних тенденцій та забезпечувати її витратними матеріалами.

Статті видатків

- Придбання теплиці.
- Будівельні роботи, монтаж обладнання і комплектуючих для тепличного комплексу.
- Придбання насіння, добрив, засобів захисту рослин.
- Розробка методології.
- Поліграфічні послуги.
- Відрядження.
- Офісне обладнання.

4.2. Проект «Створення та просування на вітчизняному і світовому туристичному ринку комплексного туристичного продукту міста Білгород-Дністровський Одеської області»

Проект у 2018 році став переможцем у конкурсі проектів регіонального розвитку, які можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від Європейського Союзу.

Вартість проекту: 3203,259 тис. грн.

Ініціатор проекту: Одеська обласна державна адміністрація

Концепція проекту

Територією реалізації Проекту є місто Білгород-Дністровський Одеської області, яке розташовано на правобережжі Дністровського лиману, за 80 км від Одеси. Це місто має значний туристичний потенціал, зокрема, 35 пам'яток архітектури та містобудування, 18 пам'яток історії, 3 пам'ятки археології та 1

пам'ятку монументального мистецтва. Національні пам'ятки історії та культури, зокрема, фортифікаційна споруда «Аккерманська фортеця» (XIV–XVIII ст.) та античне місто Тіра (багатошарове городище IV–VI ст. до н. е.) – це головні об'єкти, які приваблюють туристів відвідувати місто. Але попри значний туристичний потенціал, є проблеми, що стримують розвиток туризму в Білгород-Дністровському. Загальною метою проекту є створення конкурентоспроможного на внутрішньому та світовому ринках комплексного туристичного продукту.

Однією з головних ідей проекту є внесення Білгород-Дністровської фортеці до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Це значно підвищить конкурентоздатність міста на світовому туристичному ринку та забезпечить

стійкий інтерес іноземних туристів до пропонованого туристичного продукту, а також буде сприяти збереженню пам'ятника архітектури. На сьогоднішні вже зроблено певні кроки до цієї мети. У сучасному світі міста сприймаються не тільки через функціональну сферу (комунальне господарство, дороги), але й через емоціональну складову (враження, емоції, асоціації). Також вони конкурують між собою не тільки в межах України й не тільки за туристів, а й за інвесторів чи нових мешканців. Тому бренд – це одна з важливих конкурентних складових міста для зовнішнього світу. А для мешканців це спосіб розуміти свою унікальність. Однією з цілей проекту є саме створення та просування туристичного бренду міста Білгород-Дністровського. Це забезпечить вирішення однієї з проблем території – відсутності у туристів чіткого сприйняття міста як туристичного центру, слабкого поширення інформації про наявний туристичний потенціал, а також значно підсилить конкурентну позицію більшості туристичних об'єктів, об'єднаних у єдину туристичну мережу. Одним із найбільш ефективних та дієвих способів просування туристичного продукту є використання новітніх та сучасних технологій. Тому в межах реалізації проекту планується створення туристичного інформаційного порталу міста. Інформаційний портал та відповідний мобільний додаток дасть змогу залучити велику кількість відвідувачів, а також забезпечить їхнє регулярне інформування. Інформаційний портал, передусім, є міцним власним рекламним та комунікаційним каналом для проекту. Крім того, завдяки зворотному зв'язку зі споживачами він дозволить контролювати ефективність реклами та якість пропонованого продукту.

А саме рекламна та PR-кампанія забезпечать донесення інформації про нову туристичну пропозицію до всіх сегментів потенційних споживачів і, відповідно, зростання попиту. Також проект передбачає створення та запуск нових спеціалізованих туристичних маршрутів тривалістю від 1 дня, що забезпечить вирішення ще однієї проблеми території – хаотичне, невпорядковане, неповне та нераціональне використання наявних туристичних об'єктів, а також дозволить оптимізувати туристичні потоки на території.

Реалізація проекту забезпечить покращення якості та доступності туристичних і культурних послуг для населення, наближення до європейських стандартів, а також покращення туристичного іміджу країни на світовому туристичному ринку завдяки внесенню Білгород-Дністровської фортеці до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Статті видатків

- Дослідження туристичного ринку.
- Розроблення стратегії та програми маркетингу.
- Оплата послуг щодо виконання робіт щодо підготовки до внесення Білгород-Дністровської фортеці до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.
- Розроблення інформаційного порталу та мобільного додатка.
- Просування інформаційного порталу.
- Оплата послуг з реєстрації торгової марки міста Білгород-Дністровського.
- Оплата виготовлення рекламної продукції та проведення рекламних заходів.

4.3. Проект «Капітальний ремонт будівлі за адресою: м. Чернігів, вул. Преображенська, 12 під Центр підтримки підприємництва, інновацій та стартапів Чернігівської області»

Проект реалізований за співфінансування ДФРР у 2019 році <http://dfrr.minregion.gov.ua/Project-annotation-full?PROJT=21821>

Вартість проекту: 5171,633 тис. грн

Заявник: Чернігівська обласна рада

Концепція проекту

Підприємництво Чернігівської області майже

повністю складається з малого та середнього бізнесу. В області станом на 01.01.2018 року здійснюють господарську діяльність 5904 підприємства, з яких 5560 малих, 339 середніх, 5 великих та понад 34 тис. фізичних осіб-підприємців.

Надходження від діяльності суб'єктів МСП до місцевих бюджетів за 9 місяців 2018 року

зросли на 19,7 % (+281,7 млн грн) і становили понад 1,7 млрд грн або майже половину (49,5 %) податкових надходжень.

Особливо важливу роль підприємництво відіграє у вирішенні проблем зайнятості, тобто виконує також і соціальну функцію. На малих та середніх підприємствах області у 2017 році було зайнято понад 91 тис. осіб і це без врахування фізичних осіб-підприємців та їхніх найманих працівників. Крім того, майже 80 % нових робочих місць створено саме у сфері малого бізнесу.

Отже, МСП – основа економіки області.

Дієвим інструментом сприяння ефективного розвитку малого та середнього підприємництва є інфраструктура його підтримки – своєрідна опорно-рухова система, завдяки якій формується конкретне організаційно-економічне середовище для сприяння підприємницькій діяльності та швидкій адаптації суб'єктів малого підприємництва до ринкових умов.

В області функціонує близько 40 активних суб'єктів інфраструктури підтримки бізнесу, що значно менше ніж в інших регіонах України. У 2017 році відповідно до Закону України «Про засади державної регіональної політики» в області створено Агенцію регіонального розвитку Чернігівської області, фокусом діяльності якої є реалізація Державної стратегії регіонального розвитку, підтримка малого і середнього підприємництва, інвестиційний розвиток територій, підвищення рівня інноваційної спроможності тощо.

На основі інформації від представників сфери МСП та вивченні кращого досвіду можна зробити висновок, що спектр послуг та якість їхнього надання не відповідає потребам бізнес-середовища Чернігівської області. Чинні елементи інфраструктури здійснюють свою діяльність за своїм локальним територіальним розташуванням, послуги надаються розрізнено, без координації.

Немає інституції, яка б надавала послуги на всій території області (зокрема базовий рівень безоплатної інформаційної та консультативної підтримки бізнесу з акцентом на наявних можливостях доступних програм підтримки МСП) та яка брала б участь у формуванні і реалізації регіональної політики підтримки підприємництва.

Головний виклик – це підвищення ефективності діяльності наявної мережі інфраструк-

тури підтримки суб'єктів підприємництва області відповідно до потреб підприємницького середовища в послугах.

При цьому залишаються невирішеними проблеми, які полягають у такому: темпи розвитку й структура інноваційної сфери не відповідають попиту на передові технології з боку реального сектору економіки; обмежений обсяг бюджетного фінансування наукової діяльності; наукові результати не знаходять застосування через низьку «чутливість» підприємницького сектору до інновацій на фоні нестачі обігових коштів. Одночасно слабкий зв'язок між суб'єктами малого і середнього підприємництва та наукою є однією з основних перешкод на шляху до ефективного впровадження технологій та підвищення інноваційно-інвестиційної активності підприємств.

Таким чином, до основних проблем регіону у сфері розвитку МСП можна віднести:

- недостатньо розвинута інфраструктура суб'єктів підтримки підприємництва та відсутність інституції, яка б координувала їхню діяльність на обласному рівні з питань розвитку МСП;
- обмежений спектр послуг, що надаються суб'єктами інфраструктури підтримки МСП для бізнесу та осіб, які бажають розпочати власну справу, зокрема, соціально незахищених верств населення (ветерани АТО, внутрішньо-переміщені особи тощо);
- недостатність освіти підприємців з питань сучасних методів та форм організації господарювання (невміння використовувати сучасні підходи до управління бізнесом, його ризиками);
- низький рівень інноваційної активності підприємств в області;
- слабкий зв'язок між сектором досліджень і розробок та підприємництвом (відсутність майданчика для комунікацій);
- недостатність міжпідприємницького співробітництва (зокрема щодо створення підприємницьких кластерів та мереж для обміну досвідом і технологіями між малими, середніми й великими підприємствами).

Подоланню більшості вищевказаних проблем сприятиме вдосконалення інфраструктури підтримки МСП через створення регіонального Центру підтримки підприємництва (далі – ЦПП).

Проект спрямований на розбудову екосистеми розвитку бізнесу регіону. МСП складають основу економіки регіону, але не отримують належної консультативної та інформаційної підтримки.

Реалізуючи визначені цілі, ЦПП буде активно впливати на регіональний розвиток і бізнес-середовище, надаючи послуги на всій території області для зацікавлених членів громади, одночасно сприяючи підвищенню конкурентоспроможності діючих підприємств, а також диверсифікації та активізації місцевої економіки, зокрема за рахунок залучення ініціативних груп населення, бізнесу до реалізації проекту.

Крім того, загальний позитивний вплив від реалізації проекту відчують жителі Чернігівської області, які загалом зацікавлені в започаткуванні нових виробництв на території області та збільшенні зайнятості населення, зростанні соціально-економічних показників роботи підприємств за рахунок впровадження інноваційних розробок та технологій, що сприятиме позитивним змінам у структурі надходжень до бюджетів всіх рівнів.

Модель може бути використана в межах країни та мати мультиплікаційний ефект.

Мета проекту: забезпечення сталого розвитку, конкурентоспроможності та інноваційності МСП Чернігівської області завдяки підвищенню ефективності функціонування наявної мережі інфраструктури підтримки суб'єктів підприємництва та створенню дієвого механізму передачі здобутків науки до бізнесу.

Завдання проекту:

1. Започаткувати діяльність ЦПП як постійно діючого робочого органу на базі Агенції регіонального розвитку Чернігівської області в приміщенні, орендованому у КП «Діловий центр».
2. Забезпечити технічне оснащення та організувати діяльність бізнес-акселератора, коворкінг-зони, інноваційної лабораторії-майстерні.
3. Налагодити координацію діяльності учасників ЦПП та об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва області щодо удосконалення та розширення спектру послуг для МСП.
4. Надавати інформаційно-консультативну, менторську та експертну підтримку представникам МСП області.

5. Здійснювати діяльність щодо промоції можливостей ЦПП.

Інноваційність проекту

Унікальність проекту полягає в поєднанні декількох елементів підтримки підприємництва на базі Агенції регіонального розвитку Чернігівської області, синергії надання послуг МСП, застосуванні інноваційних підходів у формуванні бізнес-моделей. ЦПП стане координаційним центром, буде надавати послуги на всій території області та приймати участь у формуванні та реалізації регіональної політики підтримки підприємництва.

Упровадження нових механізмів надання послуг на основі приватно-публічного партнерства/діалогу, які суттєво впливають на ефективність здійснення перетворень у сфері МСП матимуть мультиплікаційний ефект: це забезпечить зростання конкурентоспроможності МСП регіону, матиме виражений соціальний ефект, як-от зниження рівня безробіття, створення нових робочих місць, забезпечення продукцією та послугами місцевого населення, зростання надходжень до місцевих бюджетів, обсягів реалізованої продукції (робіт, послуг).

Завдяки реалізації проекту в області буде створено принципово новий інструмент взаємодії науки та бізнесу, аналогів якого немає в регіоні, що відкриває нові можливості для появи точок зростання, регіонального розвитку загалом і поширення отриманого досвіду на інші регіони.

У межах проекту буде забезпечено функціонування унікальної для Чернігівської області лабораторії-майстерні, де кожен бажаючий матиме можливість безкоштовно реалізувати свій інтелектуальний потенціал і новаторські ідеї, створити та випробувати експериментальні зразки. Також буде запроваджено новий механізм надання послуг підприємцям у сфері інноваційної діяльності.

Створена в результаті реалізації проекту платформа стане ключовим елементом інноваційної інфраструктури. Її діяльність зокрема буде спрямовано на популяризацію науки в регіоні, Україні та світі, об'єднання розробників, реформаторів, вчених, представників медіа і бізнесу, щоб налагодити комунікацію для кооперації та обміну досвідом, залучення фінансових ресурсів для реалізації інноваційних проектів, надання інформаційно-консультативних послуг тощо.

Реалізація проекту надасть змогу підвищити

конкурентоспроможність як науки, так і бізнесу, збільшити їхню прибутковість та надходження до бюджетів усіх рівнів, зокрема бюджету розвитку області. Додатковою вигодою від впровадження проекту в Чернігівській області, як пілотній, буде отримання мультиплікаційного ефекту від поширення позитивного досвіду та впровадження в інших регіонах України успішно запущеного механізму підтримки інноваційного розвитку та підприємницьких ініціатив.

Статті видатків

- Реконструкція приміщень.
- Ремонт фасаду будівлі.
- Придбання для бізнес-акселератора: столів і стільців, ноутбуків з програмним забезпе-

ченням, багатофункціональних пристроїв, принтерів, зокрема кольорових, факсів, кавової машини, кулера, стелажів для документів, шаф для одягу, підключення.

- Придбання для коворкінг-зони: столів і стільців, ноутбуків з програмним забезпеченням, багатофункціональних пристроїв, принтерів, зокрема кольорових, факсів, ізолюваної kabіни для перекладачів, системи передавання мови, навушників для учасників.
- Придбання для інноваційної лабораторії-майстерні: столів і стільців, 3D-принтера, лазерного плотера, паяльної станції, шліфувальної машини, лазерних та вінілових різаків, фрезерних верстатів, ручних інструментів, системи пожежної безпеки.

4.4. Проект «Новітня сільськогосподарська техніка – складова забезпечення ринку праці висококваліфікованими робітниками, підготовленими Комаргородським ВПУ»

Проект реалізований за співфінансування ДФРР у 2018 році <http://dfrr.minregion.gov.ua/Project-annotation-full?PROJT=17466>

Вартість проекту: 3175 тис. грн

Заявник: Департамент освіти і науки Вінницької обласної державної адміністрації

Концепція проекту

Підготовка кваліфікованих робітників за професією тракторист-машиніст с/г виробництва; водій автотранспортних засобів категорії «С» здійснюється на застарілій техніці (найновіший трактор отримано у 1988 році), що не відповідає вимогам державного стандарту та потребам роботодавця. А це, у свою чергу, негативно впливає на конкурентоспроможність майбутніх випускників на ринку праці. Саме тому, щоб забезпечити учнів конституційним правом на отримання якісної професійно-технічної освіти, необхідно поновити матеріально-технічну базу навчального закладу.

Зараз у Комаргородському вищому професійному училищі для підготовки кваліфікованих робітників сільськогосподарського профілю використовують 2 гусеничні, 6 колісних тракторів, 6 автомобілів та 2 зернозбиральні

комбайни, термін експлуатації яких перевищений у 3-4 рази.

Крім того, ця застаріла техніка використовується в навчальному господарстві училища для обробітку наявної землі (393,1 га), що збільшує витрати навчального закладу на пальне та ремонт.

Це пояснює необхідність придбати 2 транспортні одиниці для надання якісних освітніх послуг.

Отже, першочергове завдання – це придбання нової сільськогосподарської техніки, оскільки наявна в ліцеї є морально застарілою та економічно затратною.

Економія коштів складатиме 910,0 тис. грн.

Мета проекту: придбання 2 тракторів для покращення якості навчально-виробничого процесу та підготовки кваліфікованих робітників.

Завдання проекту:

1. придбання 2 тракторів для покращення якості навчально-виробничого процесу та підготовки кваліфікованих робітників;
2. використання тракторів у навчальному господарстві училища для обробітку

393,1 га землі;

- надання послуг населенню та підприємствам з метою отримання додаткового фінансування навчального закладу.

Опис діяльності в межах проекту

- Сформувати робочу групу проекту з представників профільних управлінь, громадськості та бізнесу.
- Провести тендерні закупівлі тракторів та взяти їх на баланс Комаргородського вищого професійного училища.
- Обговорити та розробити модель використання транспортних засобів у навчальному господарстві училища та наданні послуг населенню з обробітку землі.
- Поширити інформацію про проект у місцевих та обласних ЗМІ.
- Підготувати та подати звіт до фонду.

Уся інформація про проект буде доступна на офіційному сайті училища та партнерів. Також планується висвітлення ходу проекту в місцевих та регіональних ЗМІ. До реалізації проекту та обговорення будуть залучатися місцеві та регіональні громадські організації.

Фінансова сталість

У перспективі придбані трактори будуть використані в навчально-виробничому процесі кваліфікованих робітників за професією тракторист-машиніст с/г виробництва; водій автотранспортних засобів категорії «С»,

Крім того, ця техніка використовуватиметься в навчальному господарстві училища для обробітку наявної землі (393,1 га), що зменшить витрати навчального закладу на використання пального та поточний ремонт наявної застарілої техніки .

Це пояснює необхідність придбання 2 транспортних одиниць для надання якісних освітніх послуг.

Економія бюджетних коштів – 910,0 тис. грн.

Розроблена модель використання транспортних засобів у навчальному господарстві училища та наданні послуг населенню з обробітку землі, виставках дасть змогу збільшити джерела фінансування для зміцнення матеріально-технічної база та закупівлі паливно-мастильних матеріалів.

Інституційна сталість

Реалізація проекту забезпечить якісне функціонування та розвиток Комаргородського вищого професійного училища, адже рівень освітніх послуг, результативність виробничого навчання та престижність закладу збільшує кількість учнів, покращує якість надання освітніх послуг.

Політична сталість

Реалізація проекту впливає на формування якісних процесів трансформаційних перетворень в освітній галузі.

Впроваджений проект формує позитивний імідж державної влади, спонукає до того, що громадяни відчують якісні перетворення в освітній галузі, сприяє сталому розвитку училища і має довготривалий ефективний результат незалежно від політичної ситуації.

Інновація

Інновація цього проекту – це розробка моделі використання транспортних засобів у навчальному господарстві училища та наданні послуг населенню з обробітку землі.

Характер інновації – організаційний. Аналогів у Томашпільському районі немає.

Стаття видатків – закупівля тракторів

4.5. Проект «Міжмуніципальне співробітництво територіальних громад Хотинського району у сфері управління твердими побутовими відходами»

Проект реалізований за співфінансування ДФРР у 2018 році <http://dfrr.minregion.gov.ua/Project-annotation-full?PROJT=18544>

Вартість проекту: 9235 тис. грн

Заявник: Хотинська міська рада Чернівецької області

Концепція проекту

Проект спрямовано на вдосконалення системи управління побутовими відходами у трьох територіальних громадах Хотинського району: Хотинській міській раді (9635 чол.), межуючій з нею Рукшинській об'єднаній територіальній громаді (6821 чол.) та межуючій з

Рукшинською ОТГ Недобоївській об'єднаній територіальній громаді (7100 чол.). Усі три громади розташовані на трасі Чернівці - Київ.

З 1 січня 2018 року законодавчо заборонено захоронення неперероблених (необроблених) побутових відходів. Сміття також необхідно розділяти на придатне для повторного використання, призначене для захоронення та небезпечне. Про це йдеться у статті 32 Закону України «Про відходи», до якої відповідний пункт було додано ще у 2012 році. Цей пункт відповідає двом Директивам ЄС (1999/31/ЕС та 2008/98/ЕС), що регулюють поводження зі сміттям у країнах Європи, надають чітку послідовність дій, які необхідно виконувати щодо відходів, класифікують сміття, ставлять стратегічну мету скоротити кількість відходів, що вивозять на полігони.

Проведення всебічної оцінки наявної в місті Хотині системи поводження з твердими побутовими відходами (ТПВ) та управління нею, застосування системного підходу до санітарно та екологічно безпечного розв'язання питань збору, транспортування, утилізації та видалення відходів - це необхідні передумови вирішення проблеми ТПВ, яка є для міста надзвичайно гострою й актуальною. Щороку на території м. Хотина утворюється понад 14 тис. м³ (6 тис. т) твердих побутових відходів. Загальний обсяг відходів, накопичених на міському сміттєзвалищі станом на 2016 рік, становить 178 тис. т. Сміттєзвалище паспортизоване у 2016 році та займає 5 га (проектна територія - удвічі більша) з терміном експлуатації до 2040 року (поточна заповненість - 20 %). Воно розташоване на відстані в 600 м від межі м. Хотина та 2,3 км від р. Дністер у яру/улоговині на об'їзній дорозі. Підземні води залягають на глибині 25-45 м і є захищеними від впливу сміттєзвалища. Аналіз морфологічного складу ТПВ, що потрапляють на полігон, показав, що основними видами відходів, які утворюються на території міста, - це відходи пластику, поліетилену, пластмаси, ПЕТ (21 %), паперу (15 %), скла (6 %), деревини (6 %), текстилю (3 %) та ін. 51 % відходів - це потенційний ресурс, який можна використати як вторинну сировину. У розпорядженні міської ради є прес для ПЕТ-пляшок, розрахований на тюк у 60 кг, та 200 сміттєвих контейнерів (власних - 51).

На території Рукшинської та Недобоївської ОТГ, на відміну від м. Хотина, управління ТПВ відсутнє: сільрадами не встановлено жодного сміттєвого контейнера, мешканці викидають сміття самостійно, що негативно впливає

на навколишнє середовище, оскільки кількість стихійних смітників збільшується. Сумарно обидві громади за рік продукують 8 т сміття. Проте органи місцевого самоврядування, відповідно до статті 32 Закону України «Про відходи», зобов'язані забезпечити організацію роздільного збирання відходів на підпорядкованій їм території. А це означає, що відходи повинні не просто збиратися, а ті, які підлягають вторинній переробці (скло, полімери, папір та інші), повинні збиратися окремо та передаватися на утилізацію.

Потрапляючи на сміттєзвалище, відходи забруднюють навколишнє середовище - ґрунт, повітря, воду, - залишаючись там від декількох до сотень років, оскільки в природних умовах вони не можуть швидко трансформуватися бактеріями та під дією інших природних чинників. Передусім довкілля забруднюється фільтратом - отруйною рідиною, яка проходить через усе тіло звалища і несе із собою в підземні води забруднюючі речовини. Часто сміття просто спалюють. Під час горіння виділяються токсичні гази, утворюються небезпечні хімічні сполуки, які забруднюють атмосферне повітря. Спалювання відходів у дворах розглядається законодавством як правопорушення, що передбачає штрафні санкції.

Головне правило, яким повинні керуватися ОМС: змішані відходи - це сміття; роздільно зібрані відходи - це ресурси, тобто такий матеріал, з якого можна виробити нові корисні речі. Взавши за приклад досвід європейських країн, необхідно облаштувати майданчики для встановлення контейнерів з роздільного збирання побутових відходів, далі - встановити контейнери різного призначення. Важливим питанням впровадження системи роздільного збирання сміття є проведення роз'яснювальної роботи серед населення щодо негативного впливу твердими побутовими відходами на довкілля, а також налагодження ринку збуту відсортованого сміття, що у свою чергу створить передумови додаткових надходжень до місцевих бюджетів.

Впровадження системи роздільного збирання сміття дозволить зменшити кількість відходів, які підлягають захороненню, сприятиме розв'язанню екологічних і соціальних проблем, сприятиме ресурсозбереженню і підвищенню рентабельності підприємств сфери поводження з твердими побутовими відходами.

Місцеві бюджети Рукшинської, Недобоївської

та Хотинської громад неспроможні самостійно реалізувати цей проект – їхні сумарні річні видатки розвитку не перевищують 1 млн грн.

Проект відповідає завданням Державної стратегії регіонального розвитку до 2020 року: ціль 2 «Територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток», операційна ціль – забезпечення комфортного та безпечного життєвого середовища для людини незалежно від місця її проживання, завдання «надання якісних житлово-комунальних послуг, забезпечення житлом», зокрема упровадження сучасних методів та технологій у сфері поводження з побутовими відходами; індикатор – питома вага утилізованих відходів до загальної кількості утворених відходів. Проект також відповідає стратегії розвитку Чернівецької області до 2020 року: завдання 3.2.3 «Створення сміттєпереробних підприємств, забезпечення утилізації відходів».

Цільовими групами проекту є:

- 3 органи місцевого самоврядування, 2 з яких – це ОТГ. Загальна кількість населених пунктів сільської місцевості – 11. ОМС є вигодонабувачами, оскільки управління відходами належить до їхньої компетенції відповідно до законодавства, вони здійснюють фінансування комунальних підприємств, що займаються збором та утилізацією сміття, а також утримання сміттєзвалищ (полігонів);
- населення 3 громад – понад 22 тис. осіб як ті, що проживають на території, яка може зазнавати впливу від неефективного поводження із ТПВ, та ті, від кого залежить генерування сміття;
- в довгостроковій перспективі – населення всього Хотинського району загалом;
- управління ЖКГ та екології Чернівецької ОДА як ті, до компетенції яких належать питання управління поводженням твердими побутовими відходами в регіоні.

Мета проекту: створення комплексної системи поводження із твердими побутовими відходами у 3 територіальних громадах Хотинського району (м. Хотині, Рукшинській ОТГ, Недобоївській ОТГ).

Завдання проекту:

1. Забезпечення процесу збору ТПВ у Хотинській, Рукшинській та Недобоївській громадах.
2. Забезпечення процесу сортування ТПВ у

Хотинській, Рукшинській та Недобоївській громадах.

3. Забезпечення базових умов розвитку системи поводження із твердими побутовими відходами в районах Чернівецької області.
4. Підвищення екологічної культури населення громад.

Вирішення проблеми у запропонованій спосіб не має альтернативи – у Недобоївській та Рукшинській громадах відсутні придатні земельні ділянки під облаштування сміттєзвалищ; також більш раціонально використовувати вже наявне – у м. Хотин, яке розташоване на максимальній відстані за 23 км від охоплених проектом населених пунктів. Також з точки зору ефекту масштабу більш економічно вигідно Рукшинській та Недобоївській ОТГ кооперуватися з м. Хотином у сфері вивезення сміття. Безальтернативне й встановлення контейнерів для сміття й у громадах, оскільки населення не в змозі самостійно забезпечити раціональне поводження з ТПВ.

Опис діяльності в межах проекту

1. Розробка логістичних схем поводження із твердими побутовими відходами у 3 громадах Хотинського району. Аналіз наявної ситуації із поводженням з ТПВ у громадах, визначення слабких точок, місць утворення стихійних сміттєзвалищ, причин їхнього виникнення, графіків та маршрутів збору сміття, визначення місць встановлення додаткових контейнерів для роздільного збору сміття, розробка оптимальних маршрутів та графіків вивезення сміття, що збирається роздільним способом.
2. Встановлення контейнерів для роздільного збору сміття у громадах. Проведення тендеру на закупівлю 650 контейнерів для сміття ємністю 1100 л (250 – м. Хотин та по 200 – Рукшинська та Недобоївська ОТГ) та 160 контейнерів для ПЕТ-пляшок (60 – Хотин, по 50 – Рукшин та Недобоївці). Підготовка місць до встановлення контейнерів (зусиллями ОМС).
3. Придбання спецтехніки для управління ТПВ у громадах. Придбання сміттєвоза, двох універсальних тракторів для роботи на сміттєзвалищі (1 з вантажопідйомністю 1400 кг та висотою підйому 3 м та 1 з вантажопідйомністю 800 кг та висотою підйому 2,8 м), асенізаційної машини та додаткового обладнання: насадки на трактор для автоматичного присипання, траншеєвіко-

пувача, насадки-мийки, насадки-косилки, причепа-самоскида, відвала бульдозерного, широкого ковша, автоматичних вил для палет.

4. Стимуляція укладення договорів з власниками домоволодінь, житлової та нежитлової нерухомості на вивезення (утилізацію) ТПВ, організація вивезення сміття.
5. Підвищення кваліфікації представників ОМС та комунальних підприємств у сфері поводження із твердими побутовими відходами 3 громад. Пошук експертів у сфері поводження із твердими побутовими відходами, підготовка з їхньою допомогою навчальних матеріалів для ОМС, організація та проведення тренінгу для працівників громади (профільний заступник голови, старости, працівники сфери ЖКГ) у сфері управління твердими побутовими відходами.
6. Підвищення екологічної культури населення громад. Проведення еколого-просвітницьких заходів з питань поводження з твердими побутовими відходами у школах громад (підготовка та друк інформаційних пам'яток, проведення еколого-просвітницьких заходів для учнів всіх шкіл за участю мінімум 100 учнів у кожному заході), проведення в кожному населеному пункті всіх 3 громад екологічних толок (масових заходів, спрямованих на прибирання громадських просторів села/міста, із залученням не менше ніж 50 місцевих мешканців), встановлення інформаційних стендів (у школах та адмінприміщеннях громад) та розміщення постерів (у закладах/установах, найбільш відвідуваних мешканцями) у сфері підвищення екологічної культури мешканців громад.
7. Висвітлення проектної діяльності та її просування у соціальних мережах, підготовка та розміщення радіороликів про проект та екологічну культуру, підготовка та розмі-

щення статей у медіа про проект та засади екологічної культури.

Для реалізації проекту між Хотинською міською радою, Рукшинською сільською радою та Недобоївською сільською радою укладено Договір про співробітництво територіальних громад у формі реалізації спільного проекту з покращення надання послуг населенню міста Хотин, Недобоївської об'єднаної територіальної громади, Рукшинської об'єднаної територіальної громади зі збору та вивозу твердих побутових відходів шляхом організації комплексного, роздільного збору, вивозу та утилізації ТПВ; покращення екологічної ситуації в районі та басейні річки Дністер. Функції кожного партнера з реалізації проекту регламентовані зазначеним договором.

Інновація

Організація вивезення сміття буде новим явищем у житті Недобоївської та Рукшинської громад. Крім того, реалізація цього проекту стане першим випадком реалізації Договору зі співробітництва територіальних громад у Чернівецькій області як у сфері управління ТПВ, так і загалом.

Статті видатків:

- Трактор МТЗ.
- Причіп тракторний 2ПТС.
- Подрібнювач гілок.
- Контейнери для ТПВ.
- Сміттєвоз.
- Вакуумна машина.
- Трактор з навісним обладнанням (снігоочищувач, косарка-кущоріз).
- Відвал бульдозерний.
- Ходозменшувач трактора МТЗ.
- Завантажувач тракторний НТ-1200J.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. EU Regional policy. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europa.eu/pol/reg/index_en.htm
2. Eurostat Regional Yearbook 2014. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014. Р. 120. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/en/policy/cooperation/european-territorial
3. The European Union explained: Regional policy. – Luxembourg: European Commission, 2014. Р. 3.
4. Аналіз динаміки ВВП України та інших країн світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/60.pdf
5. Звіт Рахункової палати про результати аудиту ефективності використання коштів ДФРР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/7-1_2019/Zvit_7-1_2019.pdf
6. Популярно про європейську політику регіонального розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/international/external_uk.pdf
7. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2027 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-20212027-t50820?fbclid=IwAR0yKd5jURcx9oNRhKT7F49LM6BMrAl_Fx-ZlulcqlBBqWuw4D1XZkqODo4
8. Рейтинг країн за ВВП на душу населення у 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://investorschool.ru/rejting-stran-po-vvp-na-dushu-naseleniya-2017>
9. Стратегія розвитку. – Часопис Всеукраїнської мережі фахівців і практиків з регіонального та місцевого розвитку РЕГІОНЕТ. № 9, жовтень 2018.
10. Ігнатенко О. П., Марушевський Г.Б, Рябуха О.Ю. Практичний посібник для посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування «Методичні рекомендації: Екологічний паспорт міста» / О. П. Ігнатенко. – Київ : ПРОМІС, 2020. – 31 с.

ПРОЕКТ «ПАРТНЕРСТВО ДЛЯ РОЗВИТКУ МІСТ»

вул. Щекавицька 30/39, офіс 27, м. Київ, 04071

тел.: +38 044 207 1282

e-mail: office@pleddg.org.ua

www.pleddg.org.ua